

Sveučilište u Zagrebu

Arhitektonski fakultet

Poslijediplomski specijalistički studij
Arhitektura i urbanizam, Prostorno uređenje
Ciklus: Strateško planiranje i održivi razvoj

Martina Korak

Modeli integracija vojnih sklopova u gradove

Mogućnosti višenamjenskog korištenja Vojnog
poligona „Eugen Kvaternik“

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2023. godina

University of Zagreb

Faculty of Architecture

Postgraduate Specialist Study
Architecture and Urbanism, Spatial Planning
Cycle: Strategic Planning and Sustainable Development

Martina Korak

Models of integration military sites in city space

Possibilities of multi-purpose civil-military use of Eugen
Kvaternik military training ground

FINAL WORK

Zagreb, 2023. godina

Sveučilište u Zagrebu

Arhitektonski fakultet

Poslijediplomski specijalistički studij
Arhitektura i urbanizam, Prostorno uređenje
Ciklus: Strateško planiranje i održivi razvoj

Martina Korak

Modeli integracija vojnih sklopova u gradove

Mogućnosti višenamjenskog korištenja Vojnog
poligona „Eugen Kvaternik“

ZAVRŠNI RAD

Mentor:
prof. dr. sc. Krunoslav Šmit, dipl. ing. arh.

Zagreb, 2023. godina

ZAHVALA

Zahvaljujem mentoru prof. dr. sc. Krunoslavu Šmitu na uloženom trudu i savjetima za izradu završnog specijalističkog rada. Nadalje, zahvaljujem svim profesorima specijalističkog studija na održanim zanimljivim predavanjima kao i kolegama koji su sudjelovali u raspravama te tako razmijenili stavove i načine razmišljanja.

Veliko hvala mojoj majci koja me od početka podržavala i ohrabrivala na upis specijalističkog studija.

Hvala svim članovima moje obitelji koji su me podržavali i čuvali mi djevojčice dok sam učila.

U sjećanje na tatu koji bi bio najponosniji.

SAŽETAK

Tema završnog rada je prikaz modela integracije vojnih sklopova u prostor gradova te prikaz mogućnosti višenamjenskog korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ u Slunju.

Vodeći se strateškim planiranjem, koje stavlja naglasak na međusobnu suradnju privatnog, javnog i civilnog sektora, s ciljem razvoja grada i njegove neposredne okoline, istraživanje ukazuje na važnost višenamjenskog korištenja vojnih sklopova kako bi se predvidjeli mogući izazovi koji bi se mogli pojaviti prestankom primarnog oblika korištenja.

Analiza primjera preobrazbe vojnih sklopova, koja je započela godinama pa čak i desetljećima nakon njihovog zapuštanja, ključna je za identifikaciju smjernica za razvoj i integraciju vojnog sklopa u područje grada.

Osim primjera regeneracije/revitalizacije vojnih sklopova, analizirani su primjeri vojnih poligona koji se koriste za svoju primarnu svrhu, ali se istovremeno koriste i za potrebe civilnog društva. Rezultat takve analize je prikaz općenitog modela integracije vojnog sklopa u prostor grada te mogućnosti njegova korištenja za potrebe civilnog društva.

Nadalje, analiziran je Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ smješten pokraj grada Slunja te je prikaz trenutnog stanja u Hrvatskoj. Segregiranom Vojnom poligonu „Eugen Kvaternik“, površine veće od 20 000 hektara, potpuno je zabranjen pristup civilnim posjetiteljima.

Cilj rada je, temeljem komparativne analize primjera dobre prakse, primjera regeneracije i revitalizacije vojnih sklopova, identificirati ključne korake i dionike za integraciju vojnog sklopa u prostor grada, odnosno prikazati općeniti model integracije vojnog sklopa u prostor grada te ga primijeniti na Vojni poligon „Eugen Kvaternik“.

Ključne riječi: vojni poligon, strateško planiranje, održivost, Slunj

ABSTRACT

The topic of the final paper is the presentation of the model of integration of military sites in the city space and the presentation of the possibility of multi-purpose civil-military use of the military training ground Eugen Kvaternik in Slunj.

Guided by strategic planning, which emphasizes the mutual cooperation of the private, public and civil sectors with the aim of developing the city and its immediate surroundings, the research points to the importance of multi-purpose use of military structures in order to anticipate possible challenges that could arise when the primary form of use stops.

The analysis of examples of the transformation of military sites, whose transformation began years and even decades after their abandonment, is essential for the identification of guidelines for the development and integration of the military sites into the city space.

In addition to examples of regeneration/revitalization, examples of good practice will be analyzed, i.e. military training grounds that are used for their primary purpose, but are also used for the needs of civil society. The result of such an analysis is a presentation of a general model of the integration of the military sites into the city space and the possibility of its use for the needs of civil society.

Further, the Eugen Kvaternik military training ground located near the town of Slunj is analyzed, and its representation of the current situation in Croatia. The segregated Eugen Kvaternik military training ground, with an area of more than 20,000 hectares, is completely forbidden to civilian visitors.

The aim of the paper is, based on a comparative analysis of examples of good practice, examples of regeneration and revitalization of military units, to identify the key steps and stakeholders for the integration of the military unit into the city space, that is, to present a general model of the integration of the military unit into the city space, and to apply it to the Eugen Kvaternik military training ground .

Key words: military range, strategic planning, sustainability, Slunj

Sadržaj

1. UVOD	1
2. TEORIJSKA POLAZIŠTA	3
3. VOJNI SKLOPOVI U GRADOVIMA – PRIMJERI DOBRE PRAKSE	11
3.1. Sklopovi bez aktivne vojne funkcije.....	12
3.1.1. Forte Marghera.....	12
3.1.2. Utvrda Monoštor	16
3.2. Aktivni vojni sklopovi.....	20
3.2.1. Puckapunya vojni poligon.....	21
3.2.2. Dartmoor vojni poligon / nacionalni park	24
3.2.3. Vojni poligon Glen of Imaal	28
4. VOJNI POLIGON EUGEN KVATERNIK I GRAD SLUNJ	33
4.1. Povijesni razvoj	33
4.1.1. Grad Slunj	33
4.1.2. Vojni poligon Eugen Kvaternik	35
4.1.3. Utjecaj razvoja vojnog poligona na Grad Slunj i njegovu okolicu.....	36
4.2. Geneza prostornog planiranja Grada Slunja	38
4.2.1. Prostorni plan Općine Slunj - 1983. godina	38
4.2.2. Prostorni plan bivše Općine Slunj - 1998. godina	40
4.2.3. Prostorni plan uređenja Grada Slunja - 2006. godina.....	41
4.2.4. Prostorni plana uređenja Grada Slunja - 2012. godina	43
4.3. Vojni poligon u prostornim planovima.....	43
5. MODELI INTEGRACIJA VOJNIH POLIGONA U GRADOVE	54
5.1. Priprema za proces integracije.....	58
5.2. Model 1 – otvaranje dijela područja vojnog poligona	58
5.3. Model 2 – otvaranje cjelokupnog područja vojnog poligona	60
5.4. Model 3 – urbani pješački koridori.....	61
6. INTEGRACIJA VOJNOG POLIGONA „EUGEN KVATERNIK“ U SLUNJ	63
7. RASPRAVA I ZAKLJUČAK	71
8. LITERATURA I IZVORI	73
POPIS SLIKA	77

1. UVOD

Istraživački rad potaknut je izazovom načina integracije vojnog poligona i grada pored kojeg je smješten. Budući da su u Republici Hrvatskoj aktivni vojni poligoni perspektivne vojne građevine, koje će se u dogledno vrijeme koristiti isključivo u primarne vojne svrhe, u iste je zakonskim propisima zabranjen pristup civilnim posjetiteljima. Takav način ne integracije vojnog poligona u grad te nepostojanje suživota tih dviju dimenzije otvara mnoga pitanja, osobito u području održivog razvoja.

Zar je održivo zauzimati površine nekoliko stotina hektara kako bi se povremeno odvijale vojne vježbe? Zašto vojne poligone ne koristiti kao aneks grada koji bi povremeno, u skladu s primarnom vojnom namjenom, bio na usluzi svojemu gradu? Kako prisutnost vojske utječe na lokalnu zajednicu? Ima li grad dobrobit od vojnog poligona na njegovu području? Što je s prirodnim ljepotama, krajobrazom i kulturnim dobrom koji je smješten unutar vojnog poligona? Sva ta pitanja oblikovala su tri glavna problemska pitanja na kojima se zasniva istraživački rad, a prikazana su u tablici broj 1.

Tablica 1. Postavljena problemska pitanja

Problemско pitanje	Cilj	Metodologija	Istraživački doprinos
P1 – Može li se proces integracije vojnog poligona ubrzati?	C1 – Iz primjera dobre prakse utvrditi obilježja procesa integracije vojnih poligona u gradove.	M1 – Urbanistička analiza primjera dobre prakse.	D1 – Upoznavanje obilježja dobrih praksi integracije vojnih poligona i gradova.
P2 – Koji su modeli integracije vojnih poligona u aktivnoj primjeni?	C2 – Sistematizirati i izraditi pregledan prikaz mogućih modela integracije vojnih poligona u gradove.	M2 – Komparativna analiza, modelsko oblikovanje.	D2 – Sistematizacija prepoznavanja modela integracije vojnih poligona i gradova.

P3 – Koji je optimalan model za integraciju Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ u Grad Slunj?	??Utvrditi optimalan model integracije vojnog poligona u Grad Slunj.	M3 – Analiza i utvrđivanje kriterija primjenjivosti postojećih modela na Grad Slunj i Vojni poligon „Eugen Kvaternik“.	D3 – Razvijanje metode utvrđivanja optimalnog modela za integraciju vojnog poligona u grad – poboljšati proces integracije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ u Grad Slunj.
---	--	--	--

Prvo problemsko pitanje koje je postavljeno je može li se proces integracije vojnog poligona i grada intenzivirati? Cilj je urbanističkom analizom primjera dobre prakse utvrditi obilježja, odnosno korake i dionike u procesu integracije vojnih poligona u gradove.

Drugo postavljeno problemsko pitanje je koji su modeli integracije vojnih poligona u aktivnoj primjeni? Cilj je metodom komparativne analize i modelskim oblikovanjem sistematizirati i izraditi pregledan prikaz mogućih modela integracije vojnih poligona u gradove.

Posljednje, treće problemsko pitanje je koji bi model bio optimalan za integraciju Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ u Grad Slunj, koji je odabran kao prikaz trenutnog stanja u Republici Hrvatskoj? Cilj je analizom i utvrđivanjem kriterija primjenjivosti postojećih modela integracije, dobivenih analizom primjera dobre prakse, utvrditi optimalan model integracije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ i Grada Slunja.

Doprinos istraživačkog rada je upoznavanje obilježja primjera dobrih praksi integracija vojnih poligona i gradova, sistematizacija modela integracija vojnih poligona i gradova te razvijanje generalnog modela integracije vojnog poligona koji se u radu aplicirao na Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ s ciljem prikazivanja mogućnosti njegovog višenamjenskog korištenja.

2. TEORIJSKA POLAZIŠTA

„Zakinuta urbana područja ne treba promatrati kao problem, već kao izvor neiskorištenog ljudskog talenta i fizičkog kapitala čiji se potencijal mora otključati kako bi se doprinijelo sveukupnom građanskom napretku i gospodarskom rastu.“¹

Promatrajući vojne sklopove, kao sastavnice grada koje se ne koriste te su prostorno segregirani, citirana rečenica najbolje opisuje razumijevanje izazova koje oni predstavljaju. Osim aktivnih vojnih sklopova, prisutno je i vojno naslijeđe koje sadrži različite vrste objekata: vojarne, utvrde, upravne zgrade, radionice, poligone za vježbanje i razne druge objekte koji više ne služe svojoj primarnoj namjeni.

Počevši od povelja Europske unije i strateških dokumenata, prikazat će se važnost pravovremenog uključivanja lokalnih dionika u ponovno oblikovanje i korištenje takvih sklopova. Višenamjensko korištenje vojnih sklopova neophodno je za njihov održivi razvoj te za gospodarski rast i razvoj lokalne zajednice kojoj pripadaju. Naglasak je također i na vremenu koje je potrebno da se zapušteni vojni sklop preobrazi u prostor koji je dio grada i koji doprinosi gospodarskom razvoju grada u njegovoj blizini. Kako bismo izbjegnuli i preduhitрили godine, ponekad i desetljeća nekorištenja takvog prostora, potrebno je strateški planirati i upravljati trenutno aktivnim vojnim sklopovima. Budući da imamo primjere dobre prakse, kao i one koji su već godinama zapušteni, potrebno je u aktivnosti aktivnih vojnih sklopova pravovremeno uključiti lokalne dionike i javni sektor. Dovođenjem korisnika različitog profila takav sklop dobiva višenamjensku ulogu te se uklanjanje mogućnost njegova zapuštanja ako i kada prestane s primarnom namjenom.

Leipziška povelja, dokument iz 2007. godine, stavlja naglasak na potreban razvoj integrativnog pristupa prilikom upravljanja grada, odnosno potrebu za bliskom suradnjom privatnog i javnog sektora kao i na obnovi zapuštenog dijela grada. Nadalje, ističe potrebu za stvaranjem visokokvalitetnih javnih prostora kao pokazateljem kvalitete životnog okoliša. Obnovom, odnosno

¹ URBACT (2016) MAPS/baseline study – Military Asset as Public spaces: 11

paralelnim korištenjem vojnog sklopa u vojne i civilne svrhe, dovode se novi korisnici na takav segregirani prostor, a prostor dobiva novu kulturnu, gospodarsku i društvenu komponentu.²

Nastavno na *Leipzišku povelju* slijedi *Toledska deklaracija*, dokument iz 2010. godine. *Deklaracija* stavlja fokus na pametniji, održiviji i socijalno uključiv urbani razvoj u Europi. Naglašava potrebu povezivanja različitih područja grada, što bi se moglo primijeniti na povezivanje grada i segregiranog vojnog sklopa. Da bi se takvi prostori povezali potrebna je uključenost lokalnih dionika. Prema *Deklaraciji*, lokalni dionici sudjeluju u stvaranju novog rješenja za urbanu regeneraciju ili izravno sudjeluju u aktivnostima na terenu, što se može povezati s vojnim sklopom, budući da će lokalno stanovništvo biti prvi korisnik takvog prostora i sadržaja. Nadalje, *Toledska deklaracija* objašnjava pojam *urbano recikliranje* kao sve aktivnosti koje se odnose na poboljšanje svih elemenata grada koji se ne koriste ili su nedovoljno iskorišteni, s ciljem smanjenja urbanog širenja na okolna zemljišta.

Svjesni sadržaja *Toledske deklaracije*, koja stavlja naglasak na uključivost svih dionika te fokus na poboljšanje kvalitete života, može se zaključiti da revitalizacija vojnih sklopova predstavlja mogućnost razvoja gospodarskih aktivnosti važnih za gospodarski rast grada te pruža mogućnost stvaranja novog prostora grada.³

Deklaracija iz Davosa iz 2018. godine, na kojoj su sudjelovali ministri kulture, ima cilj visokokvalitetnu kulturu građenja za Europu – Baukultur. Uzimajući u obzir urbanizaciju, migracije i društvene promjene, utjecaj periferije na grad te svjesni ciljeva održivog razvoja, prepoznat je utjecaj visokokvalitetnog okoliša na održivi razvoj. Smatraju da visokokvalitetni okoliš (visoka kvaliteta života, društvena dobrobit, pravda i zajedništvo te ekonomska učinkovitost) ima značajan utjecaj na grad i njegovo okruženje. Zaključuju da je uloga kulture sljedeća: omogućava ekološku, ekonomsku, društvenu održivost te nas usmjerava na to da je potrebno podupirati politiku održivog razvoja ne samo gradova, već i njegove periferije te upućuje da visokokvalitetan okoliš treba biti dostupan svima. Koncept Baukultur se tumači kao skup svih čimbenika koji utječu na kvalitetu i proces planiranja i izgradnje grada. Budući da je isti trebao biti u skladu s održivim razvojem, definirao se visokokvalitetni koncept Baukultur, koji sad, uz

² MPGDI (2007), Leipziška povelja o održivim europskim gradovima

³ MPGDI (2010), Toledska deklaracija

zadovoljavanje tehničkih, ekonomskih i funkcionalnih zahtjeva, mora zadovoljavati psihološke i društvene potrebe ljudi. Visokokvalitetan koncept Baukultur štiti okoliš, podržava održivi razvoj, odgovorno korištenje zemljišta, njeguje mješovita susjedstva osiguravajući da buduće generacije također imaju društvenu i ekonomsku korist.⁴

Ministri Europske unije, nadležni za urbani razvoj, 2019. godine potpisali su *Deklaraciju o potrebi obnove Leipziške povelje*. Nova povelja iz Leipziga ima tri cilja: pravedni grad, zeleni grad i proizvodni grad, dok naglasak stavlja na potrebu za fleksibilnošću gradova kako bi se mogli oduprijeti negativnim utjecajima i kako bi razvili alate preventivne politike. Takva preventivna politika sadržavala bi različite scenarije za planove i projekte kako bi se u slučaju izvanrednih okolnosti gradovi što lakše i brže društveno transformirali. Postojanje takve fleksibilnosti lokalne vlasti te preventivnih scenarija, u velikoj bi mjeri olakšalo i ubrzalo proces integracije vojnih sklopova u grad.⁵

Osim *Nove povelje iz Leipziga*, 2019. godine komisija je predstavila *Europski zeleni plan* čiji je cilj da Europa do 2050. godine postane prvi klimatski neutralan kontinent. Da bi se pridonijelo provedbi *Europskog zelenog plana*, u siječnju 2021. godine započelo je osmišljavanje novog Europskog bauhausa kako bi se pronašla održiva, atraktivna i uključiva rješenja. Među ciljevima novog Europskog bauhausa navodi se poboljšanje kvalitete života, cjenovna pristupačnost i dobar i održiv dizajn.⁶

Činjenica da je već 2004. godine kabinet Vlade Ujedinjenog Kraljevstva objavio popis s preko 30.000 zapuštenih dijelova grada, uključujući i vojne sklopove, prikaz je da je izazov koji predstavljaju zapušteni prostori već odavno osviješten. Svoj postupak pravdaju željom da se potaknu pojedinci i organizacije te izazovu središnju i lokalnu vlast na pokretanje postupka prenamjene takvog zemljišta. Naime, 2014. godine predstavili su projekt *Pravo na natjecanje*, gdje su građani mogli od vlasti/posjednika zatražiti obrazloženje zašto se pojedino zemljište ne koristi

⁴ Arhitekti-HKA, Deklaracija u Davosu (2018)

⁵ Arhitekti-HKA, Nova povelja iz Leipziga

⁶ Europska komisija, Provedba europskog zelenog plana

u potpunosti. Ako vlasnik nije mogao pravdati način (ne)korištenja zapuštenog zemljišta, bio bi prisiljen prodati ili iznajmiti to zemljište.⁷

Postupak objave popisa zapuštenih dijelova grada kod nas bi se mogao povezati s Brownfield registrom, međutim uvidom u ISPU sustav može se zaključiti da je mali broj gradova/županija koje vode svoje registar, odnosno lokalna i regionalna vlast kod nas još nije prepoznala izazove i mogućnosti takvih prostora.

Tablica 2. Mogućnosti primjene smjernica iz strateških dokumenata u model integracije vojnog poligona i grada

Dokument	Polazišta	Smjernice	Mogućnosti primjene
Leipziška povelja	<i>Politika integriranog urbanog razvoja je proces u kojem se koordiniraju prostorni, sektorski i vremenski aspekti ključnih područja urbane politike. Od ključne je važnosti sudjelovanje gospodarskih aktera, dionika i široke javnosti. Politika integriranog urbanog razvoja ključni je preduvjet za provedbu Strategije održivog razvoja EU.</i>	Suradnja privatnog i javnog sektora.	Suradnjom privatnog, javnog i vojnog sektora osmisliti mogućnosti višenamjenskog korištenja vojnog poligona. Ista suradnja je neophodna i ako se realizira višenamjensko korištenje vojnog poligona.
	<i>Unutar jednoga grada mogu postojati znatne razlike u pogledu gospodarskih i socijalnih mogućnosti pojedinih gradskih područja, ali isto tako i u pogledu različite kakvoće okoliša. Pored toga, socijalne razlike kao i razlike unutar gospodarskog razvoja često nastavljaju rasti, što doprinosi destabilizaciji u gradovima. Politika socijalne integracije koja pridonosi smanjivanju nejednakosti i sprječavanju socijalnog isključenja bit će najbolje jamstvo za održavanje sigurnosti u našim gradovima.</i>	Povezivanje različitih područja grada.	Povezivanje segregiranog vojnog poligona i grada u njegovoj blizini te kontrola kakvoće okoliša unutar vojnog poligona.

⁷ Bagen, S. i Celia, C. (2018) Sustainable regeneration of former military sites- Make art not war , New York, Routledge: 53-54

	<i>Bolje je uočiti rane signale upozorenja i na vrijeme i učinkovito djelovati u cilju sanacije. Ovime se štede resursi. Kad jednom neko područje počne propadati, troškovi i poteškoće pri preokretanju ovog procesa mogu biti mnogo puta veći.⁸</i>	Preventivna politika i scenariji.	Planiranje i određivanje buduće namjene i korištenja vojnog poligona u trenucima dok je isti aktivan za primarnu namjenu, kako bi gradovi spremni dočekali integraciju vojnog poligona ukoliko prestane s primarnom namjenom ili se odluče otvoriti civilnom stanovništvu.
Toledska deklaracija	<i>Grad je društvena tvorevina. «Integrirani» se također odnosi na «uključiv», tj. koji radi na artikuliranju «društvenog tijela» grada u zajedničkom inkluzivnom projektu suživota, u cilju borbe protiv socijalne isključenosti i prostorne segregacije.</i>	Socijalno uključiv urbani razvoj.	Uključivanje i povezivanje sergeriranog vojnog poligona u grad te ostvarivanje suživota vojnog poligona i grada s ciljem osiguranja novih otvorenih površina dostupnih lokalnoj zajednici.
	<i>Revalorizacija propalih javnih prostora i osiguranje novih otvorenih prostora, uz zaštitu ili rekvalifikaciju arhitektonskih oblika, pridonijet će ne samo poboljšanju urbanog prizora, krajobraza i kakvoće prostora urbanih tkiva mnogih naših gradova, a time i povećati njihovu atraktivnost za visokoobrazovane radnike i poduzeća, nego će i povećati njihovu atraktivnost kao i identifikaciju lokalnog stanovništva s urbanim okolišem i njihovom zajednicom.</i>	Povezivanje različitih područja grada.	Povezivanjem i suradnjom vojnog poligona i grada stvara se jedinstveni način suživota te kao takav postaje prepoznatljiv i atraktivan.

⁸ MPGDI (2007), Leipziška povelja o održivim europskim gradovima

	<i>Dobro upravljanje temeljeno na načelima otvorenosti, sudjelovanja, odgovornosti, učinkovitosti, usklađenosti i supsidijarnosti nužno je za osiguravanje uspješne provedbe javnih politika, učinkovitije raspodjele javnih resursa i povezivanja izravnog sudjelovanja, uključenosti, angažmana i osnaživanja građana, uzimajući u obzir da su zadovoljstvo i dobrobit građana ključ uspjeha urbanih politika.</i>	Sudjelovanje lokalnih dionika u stvaranju novog rješenja.	Sudjelovanje lokalnog stanovništva u stvaranju novog rješenja neophodno je budući da će isti biti prvi korisnici novog prostora te pokrenuti povezivanje vojnog poligona u grad ako za to postoji potreba.
	<i>Zapostavljena urbana područja ne treba promatrati kao problem, već kao izvor neiskorištene ljudske darovitosti i fizičkog kapitala čiji potencijal treba osloboditi kako bi pridonio sveukupnom građanskom napretku i gospodarskom rastu grada.⁹</i>	Urbana regeneracija.	Vojni poligon kao izdvojeno područje grada treba promatrati kao površinu velike razvojne mogućnosti, koja bi pridonijela gospodarskom rastu i razvoju zajednice.
Deklaracija iz Davosa	<i>Baukultur obuhvaća svaku ljudsku djelatnost koja mijenja izgrađeni okoliš. Cjelokupni se izgrađeni okoliš, uključujući svaku dizajniranu i izgrađenu imovinu koja je ugrađena i odnosi se na prirodni okoliš, treba shvaćati kao jedinstveni subjekt. Baukultur obuhvaća postojeće zgrade, uključujući spomenike i druge elemente kulturne baštine, kao i dizajn i izgradnju suvremenih zgrada, infrastrukture, javnih prostora i krajolika.</i>	„koncept Baukultur“	Promatranje vojnog poligona kao jedinstveni subjekt, koji otvara nove mogućnosti i rješenja izazova lokalnog stanovništva.

⁹ MPGDI (2010), Toledska deklaracija

	<i>Visokokvalitetan koncept Baukultur štiti okoliš. Podržava održivi prijevoz i odgovorno korištenje zemljišta, povećava urbane zelene prostore i promovira zdravlje i bioraznolikost.</i>	Odgovorno korištenje zemljišta.	Polazeći od pretpostavke da se vojni poligon povremeno koristi za vojne vježbe te je civilnom stanovništvu zabranjen pristup, upitno je koliko se odgovorno koristi u pogledu zaštite okoliša te postoji li sadržaj unutar njega koji bi civilno stanovništvo moglo koristiti paralelno s vojskom.
	<i>Politika mora naglasiti potrebu za održivim pristupom razvoju, usmjerenom na kulturu, svugdje i na svakoj razini. Treba naglasiti vrijednost i nezamjenjivost europskih krajolika i kulturne baštine, s naglaskom ne samo na gradove i urbane prostore, već i na periferna i ruralna područja i njihovu međusobnu povezanost.¹⁰</i>	Povezivanje različitih dijelova grada.	Povezivanjem i suradnjom vojnog poligona i grada stvara se jedinstveni način suživota te kao takav postaje prepoznatljiv i atraktivan.
Nova povelja iz Leipziga	<i>Gradovi moraju postići sposobnost da odgovore na vanjske negativne utjecaje te razvijati predvidljive i preventivne politike, planove i projekte koji bi morali uključivati različite scenarije za predviđanje ekoloških i klimatskih te gospodarskih izazova kao i društvenih transformacija.</i>	Fleksibilnost gradova i stvaranje preventivne politike i scenarija.	Sudjelovanje lokalnog stanovništva u stvaranju novog rješenja neophodno je budući da će isti biti prvi korisnici novog prostora te pokrenuti povezivanje vojnog poligona u grad ako za to postoji potreba.
	<i>Planiranje prostora mješovite namjene za promicanje novih oblika proizvodnje i gospodarskih aktivnosti u zelenom, kreativnom gospodarstvu te ekonomiji temeljenoj na uslugama.</i>	Višenamjensko korištenje.	Promatrati vojni poligon kao prostor mješovite namjene: posebne (vojne) + namjena potrebna lokanoj zajednici

¹⁰ Arhitekti-HKA, Deklaracija u Davosu (2018)

	<i>Participacija i su-stvaranje - svi urbani akteri i građani moraju biti uključeni kako bi se razmotrila njihova znanja, riješila otvorena pitanja i ojačala lokalna demokracija¹¹</i>	Sudjelovanje lokalnih dionika u stvaranju novih rješenja.	Sudjelovanje lokalnog stanovništva u stvaranju novog rješenja neophodno je budući da će isti biti prvi korisnici novog prostora, te pokrenuti povezivanje vojnog poligona u grad ukoliko za to postoji potreba.
Novi europski Bauhaus	<i>Uključiti dizajnere, arhitekte, inženjere, znanstvenike, studente i kreativce različitih disciplina kako bi se osmislili novi načini održivog života.</i>	Interdisciplinarni timski rad.	Uključivanje stručnjaka raznih područja u proces integracije s ciljem ubrzavanja postupka te osmišljavanje novog rješenja na zadovoljstvo svih dionika.
	<i>učiniti životni prostor u budućnosti povoljnijim i pristupačnijim</i>	Povezivanje različitih dijelova grada.	Učiniti vojni poligon pristupačnim svim građanima.
	<i>poboljšati kvalitetu života građana¹²</i>	Sudjelovanje lokalnih dionika u stvaranju novog rješenja.	Prepoznavanjem i rješavanjem problema lokalnih dionika, poboljšava se njihova kvaliteta života.

¹¹ Arhitekti-HKA, Nova povelja iz Leipziga

¹² Europska komisija, Kultura i kreativnost

3. VOJNI SKLOPOVI U GRADOVIMA – PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Poglavlje analizira modele integracije vojnog sklopa u prostor grada. U točki 3.1. analizirani su primjeri integracije revitaliziranih vojnih sklopova, odnosno primjeri vojnih sklopova koji su nakon prestanka svoje primarne vojne namjene veći dio vremena zapušteni i bez funkcije. Točka 3.2. analizira primjere integracije aktivnih vojnih poligona i gradova, odnosno analizira suživot vojske i civilnog stanovništva na prostoru vojnog poligona kao i načine međusobne uključenosti. Cilj ovakve analize je prepoznati ključne korake i dionike u procesu integracije. Svaki primjer je dodatno analiziran s aspekta prostornog planiranja, s ciljem prikazivanja načina prostornog planiranja višenamjenskog korištenja vojnog sklopa.

Sadržaj prostorno planske dokumentacije daje uvid u pristup i način oblikovanja politike održivog razvoja, budući da se u njima ekološke, gospodarske i socijalne karakteristike vežu za prostor koji se njima uređuje. Kako bi se dobio uvid u važnost i značaj prostornih planova i njihovu ulogu, navedeni su značajniji ciljevi prostornog uređenja prema Zakonu o prostornom uređenju:

- *ravnomjeran prostorni razvoj usklađen s gospodarskim, društvenim i okolišnim polazištima*
- *njegovanje i razvijanje regionalnih prostornih osobitosti*
- *međusobno usklađen i dopunjujući razmještaj ljudskih djelatnosti i aktivnosti u prostoru radi funkcionalnog i skladnog razvoja zajednice uz zaštitu integralnih vrijednosti prostora*
- *kvaliteta, kultura i ljepota prostornog i arhitektonskog oblikovanja*
- *zaštita kulturnih dobara i vrijednosti...*¹³

Metodom analize prostorno planske dokumentacije primjera dobre prakse utvrdit će se mogućnost iščitavanja sadržaja i namjene istih. Za pojedine primjere nije pronađena prostorno planska dokumentacija poput naše te je odabrana dostupna alternativa koja prikazuje način prostornog planiranja i prikazivanja sadržaja i namjena unutar prostora vojnog sklopa / poligona.

¹³ Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19), članak 6

3.1. Sklopovi bez aktivne vojne funkcije

Za sljedeće primjere istaknute su bitne aktivnosti u procesu revitalizacije nekadašnjeg vojnog naslijeđa. Prvenstveno je potrebno naglasiti da je sve projekte financijski razvijalo javno tijelo (lokalne, regionalne vlasti, EU fondovi i sl.) što ukazuje na važnost prepoznavanja potencijala vojnih sklopova od strane lokalne vlasti. Iskorištavanje potencijala takvih prostora u izravnoj je vezi s gospodarskim rastom zajednice kojoj pripada takav sklop.¹⁴

3.1.1. Forte Marghera

Forte Marghera smještena je na kopnenom dijelu Venecije pet kilometara od starog dijela grada. Najstarija je utvrda na području Venecije površine 48 ha. Utvrda tradicionalnog oblika zvijezde s topničkim mjestima služila je za obranu lagune i grada Venecije, također je bila logističko središte ostalih vojnih baza za to područje Italije. Takve raznolike funkcije uzrokovale su građenje građevina različitih funkcija u različitom vremenu (između 1797. i 1814. godine).¹⁵

Slika 1. Forte Marghera

¹⁴ URBACT (2016) MAPS/baseline study – Military Asset as Public spaces: 13

¹⁵ URBACT (2016) MAPS/baseline study – Military Asset as Public spaces: 17

Ideja o integraciji Forte Marghere započela je 1995. godine, pet godina nakon prestanka njezinog primarnog korištenja. Budući da je vlasničko pitanje primarni izazov u ovakvim aktivnostima, 2000. godine Općina Venecija osnovala je tvrtku za upravljanje Forte Margherom. MPS (Marco Polo System) imao je za zadatak razvoj i provedbu upravljanja sadržajem Forte Marghere.

Početna ideja je da stanovnici prostor Forte Marghere koriste u slobodno vrijeme. Od 2004. pa do 2008. godine povremeno su se koristili pojedini prostori unutar Forte Marghere u svrhu razvoja kulturno-zabavnih događaja, da bi se 2008. godine utvrda otvorila svaki dan za posjetitelje. To razdoblje treba se promatrati kao eksperimentalno, koje je ključno da bi se uz pomoć lokalnih dionika odredile mogućnosti i potencijali za razvoj aktivnosti koje bi se tamo održavale.¹⁶

Slika 2 i 3 prikazuju načine povremenog korištenja s ciljem određivanja konačne namjene Forte Marghere.

Slika 2. Festival „Scarpe rotte“ unutar Forte Marghere

Slika 3. Povremeno korištenje povijesnih građevina

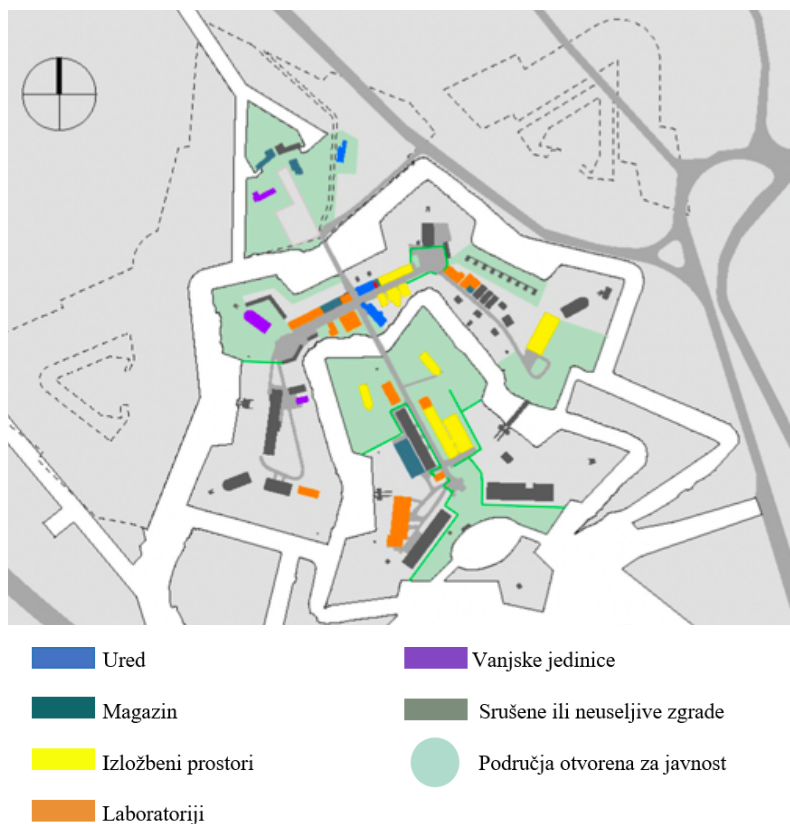
¹⁶ URBACT (2016) MAPS/baseline study – Military Asset as Public spaces: 20

Općina Venecija je 2010. godine otkupila utvrdu Forte Mergheru za 9 milijuna eura od talijanskog Ministarstva obrane te je 2015. godine osnovala neprofitnu Zakladu Forte Merghera za upravljanje tvrđavom te za proučavanje i unaprjeđenje prirodne i kulturne baštine. U zakladi sudjeluju privatne i javne osobe kojima je cilj ostvarenje ciljeva Zaklade Forte Marghera.

Sagledavajući sve relevantne datume, lako je zaključiti da su bila potrebna dva desetljeća od prestanka primarnog oblika korištenja vojnog sklopa do njegove integracije u grad. Trenutno se unutar utvrde Forte Marghera nalaze restorani, muzeji, umjetnički paviljoni, biblioteke te razni drugi kulturni sadržaji.

Iz primjera revitalizacije Forte Marghere očituju se sljedeća bitna obilježja integracije vojnog sklopa u grad:

1. uključivanje lokalnih dionika radi utvrđivanja mogućnosti i potencijala ponovnog korištenja takvog prostora
2. eksperimentalno povremeno korištenje radi utvrđivanja aktivnosti koje bi se mogle odvijati na takvom prostoru
3. uređivanje vlasničkih odnosa.

Slika 4. Prostorno planiranje površine Forte Marghere

Na slici 4 prikazano je prostorno planiranje Forte Marghere. Prethodno utvrđeni sadržaj i namjena može se iščitati i s prostorno planske dokumentacije (uredi, izložbeni prostori, površine za javnost, neuseljive zgrade). Rezultat ovakvog prikaza korištenja Forte Marghere može se povezati s korištenjem iste isključivo u civilne svrhe.¹⁷ Ovakva prostorno planska razrada smještaja i namjene može se usporediti s detaljnim planom uređenja, budući da se u planu za utvrdu Forte Marghera namjena može svesti na razinu objekta.

¹⁷ At Fort Self Analysis Report – City of Venice Forte Marghera: 18

3.1.2. Utvrda Monoštor (dio sustava utvrda Komarno – Komoran)

Utvrda Monoštor smještena je u Mađarskoj na obali rijeke Dunav. Dio je sustava utvrda Komarno (Slovačka) – Komoran (Mađarska) sagrađen u 10. stoljeću te je kroz 15. stoljeće značajno ojačao. Nakon toga je privremeno izgubio svoju vojnu funkciju sve do početka 19. stoljeća, kada je ponovno aktiviran u vojne svrhe. Unutar utvrda obučavani su vojnici, a pojedine utvrde služile su kao prijelazni logor i privremeni zatvor. Ulaz unutar utvrde bio je strogo zabranjen za civile. Sustav utvrda čine četiri tvrđave: Monoštor, Igmand, Csillag te Stari i Novi dvorac. Godine 1992. povlačenjem sovjetskih trupa prestala je vojna uloga utvrde. Budući da utvrde nisu napadnute u ratovima 20. stoljeća, prikladne su za korištenje u kulturne i turističke svrhe.¹⁸

Slika 5. Utvrda Monoštor

Utvrda Monoštor, površine 70 ha, izgrađena je objektima ukupne površine oko 32 000 m². Ispod zemlje nalazi se mreža hodnika i soba koji su međusobno povezani. Godine 1992. proglašena je nacionalnim spomenikom prvog stupnja. Nakon što je očišćena od streljiva i mina, 1994. godine otvorena je za javnost.

¹⁸ URBACT (2016) MAPS/baseline study – Military Asset as Public spaces: 27-29

Od 1992. do 1996. godine planirana je buduća namjena utvrde. Godine 2000. suradnjom Ministarstva nacionalne kulturne baštine, Ministarstva obrane i Uprave za upravljanje državnom imovinom osnovano je Javno poduzeće za razvoj i korištenje nekretnina. Cilj osnivanja takvog poduzeća je izrada plana razvoja te preobrazba vojnog kompleksa u svjetsku baštinu i u kulturno i turističko središte, a rezultiralo je povećanjem broja posjetitelja koji je 2005. godine iznosio 100 tisuća. Obnovljene utvrde domaćini su raznim festivalima, sadrže brojne restorane i hotele, muzeje i suvremene sadržaje.¹⁹

Slika 6. Korištenje utvrde Monoštor nakon revitalizacije

Iz primjera obnove sustava utvrda proizlazi da je:

1. osnivanje javnog poduzeća, čiji je cilj
2. izrada plana razvoja, ključna prilikom integracije vojnog sklopa u grad.

¹⁹ URBACT (2016) MAPS/baseline study – Military Asset as Public spaces: 27-29

Slika 7. Utrda Monoštor – prikaz na planu grada

Na slici 7 prikazan je smještaj Utrde Monoštor na kartografskom prikazu plana grada. Prethodno dobivena namjena (hoteli, restorani i sl.) ne može se iščitati s kartografskog prikaza, budući da je ista prikazana samo svojim obrisom. Ovakav prikaz smještaja i namjene utvrde Monoštar sličan je urbanističkom planu pojedinog grada iz kojeg se iščitavaju različite zone poput stambene, mješovite, sportsko-rekreacijske i dr.

Analizom primjera revitaliziranih vojnih sklopova dobili smo ključne korake i dionike koji su potrebni da bi se revitalizirani vojni sklop integrirao u grad, a prikazani su u tablici 3.

Iz primjera Forte Marghere prepoznati su lokalni dionici kao ključni dionici, budući da će isti u fazi eksperimentalnog povremenog korištenja pomoći pri određivanju buduće namjene vojnog sklopa. Uređivanje vlasničkih odnosa s ciljem kontrole i brže integracije vojnog sklopa u grad neophodno je samo u procesu integracije revitaliziranih vojnih sklopova, dok će se za aktivne vojne sklopove ispostaviti da isto nije od značaja.

Iz primjera utvrde Monoštar prepoznata je potreba izrade plana razvoja kako bi se pravovremeno identificirali svi potrebni dionici, izazovi i prednosti višenamjenskog korištenja vojnog sklopa. Također, osnivanje javnog poduzeća za upravljanje revitaliziranim vojnim sklopom neophodno je u procesu integracije istog, a kasnije će se ispostaviti da je isto bitno i u procesu integracije aktivnog vojnog sklopa.

Tablica 3. Prepoznati ključni koraci i dionici za integraciju revitaliziranog vojnog sklopa u prostor grada

Projekt	Ključni koraci i dionici
Forte Marghera	1. uključivanje lokalnih dionika radi utvrđivanja mogućnosti i potencijala ponovnog korištenja takvog prostora 2. eksperimentalno povremeno korištenje radi utvrđivanja aktivnosti koje bi se mogle odvijati na takvom prostoru 3. uređivanje vlasničkih odnosa
Utvrda Monoštor	4. izrada plana razvoja 5. osnivanje javnog poduzeća za upravljanje

3.2. Aktivni vojni sklopovi

Poglavlje opisuje i analizira primjere vojnih poligona koji su integrirani u prostor grada, a koriste se i za svoju primarnu, vojnu svrhu. Vojni poligon je odabran kao karakterističan vojni sklop u koji je, u Republici Hrvatskoj, strogo zabranjen ulaz civilnim posjetiteljima.²⁰ Analiza takvih primjera prikazat će mogućnosti i potencijale višenamjenskog korištenja aktivnog vojnog poligona. Naposljetku, komparirat će se obilježja integracije revitaliziranih vojnih sklopova s obilježjima integracije trenutno aktivnih vojnih sklopova s ciljem prikazivanja zajedničkih karakteristika i dobivanjem generalnih smjernica za integraciju vojnog sklopa u prostor grada.

S obzirom na to da su analizirani primjeri trenutno aktivni vojni poligoni, podaci dostupni za obradu su vrlo ograničavajućeg karaktera, stoga su se analizirani vojni poligoni u različitom opsegu obradili. Također, naglasak analize je na suživotu vojnog osoblja i civilnih posjetitelja na zajedničkom prostoru.

Za primjere su analizirani vojni poligon Puckapunyal u Australiji, vojni poligon Dartmoor u Engleskoj i vojni poligon Glen of Imaal u Irskoj.

²⁰ Ministarstvo obrane, Pravilnik o načinu osiguranja vojnih lokacija i građevina posebno važnih za obranu (NN 28/14), članak 2.

3.2.1. Puckapunyal vojni poligon

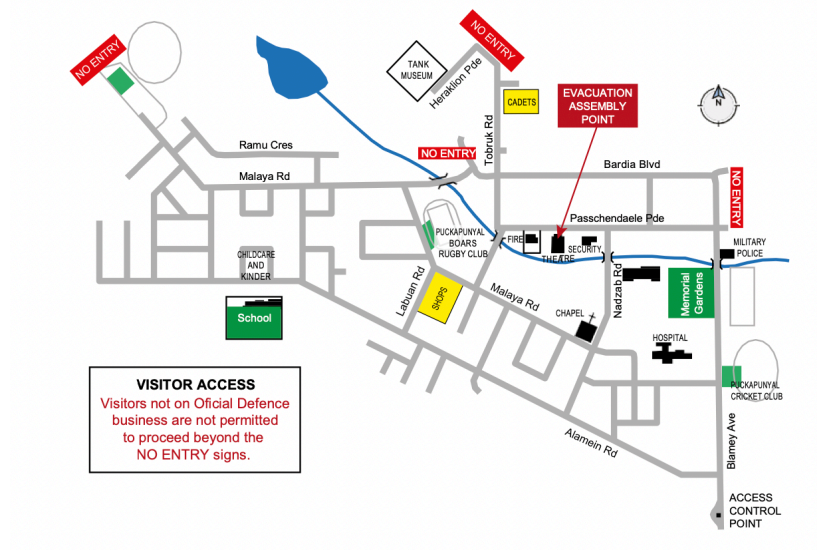

Slika 8. Puckapunyal vojni poligon

Vojni poligon Puckapunyal veličine je 37 000 ha te je smješten na udaljenosti od 10 kilometara od grada Seymura u jugoistočnoj Australiji. Sredinom 20. stoljeća započele su vojne aktivnosti na prostoru nekadašnjeg Puckapunyal kampa, koji je tijekom prvog svjetskog rata korišten kao centar za obuku i mobilizaciju vojnika.²¹

Vojni poligon svojom površinom je djelomično otvoren za posjetitelje, kao što je prikazano na slici 9, a što je također jedna od mogućnost integracije vojnog poligona u grad. Na mrežnoj stranici vojnog poligona dostupan je priručnik s uputama kojih se svaki posjetitelj mora pridržavati. Takav transparentan pristup komunikaciji s posjetiteljima umanjuje mogućnost nerazumijevanja pravila ponašanja tijekom njihova posjeta, što umanjuje vjerojatnost neželjenih događaja unutar vojnog poligona.

²¹ Australian Government Department of Defence, Welcome to the Puckapunyal Military Area

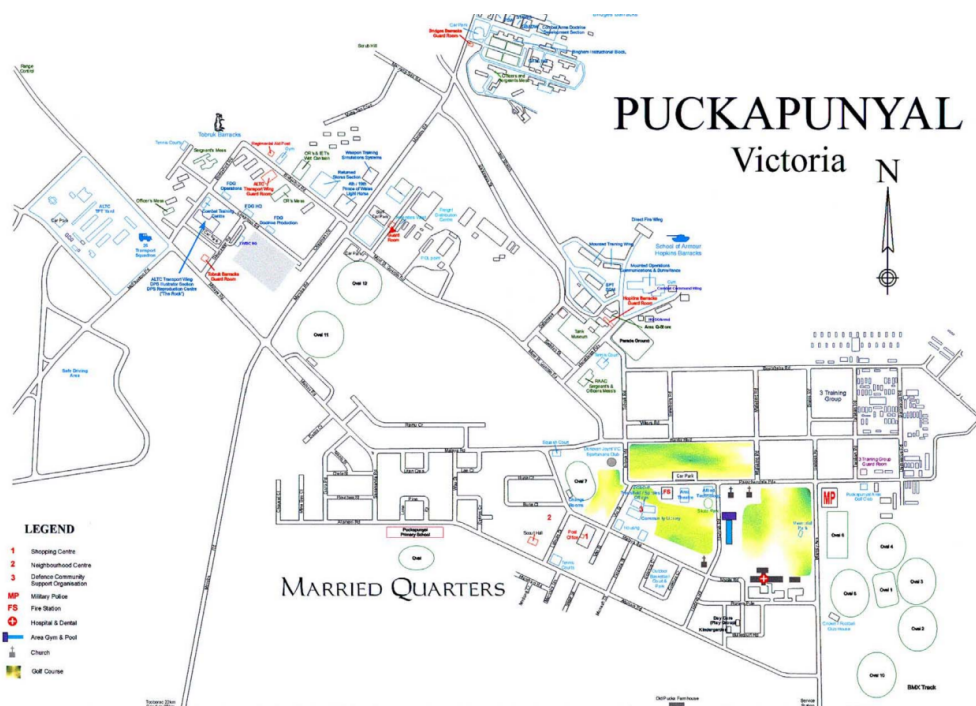
Slika 9. Tlocrt sadržaja Puckapunyal vojnog poligona dostupnog za posjetitelje

Slike 9 i 10 prikazuju sadržaj dostupan stanovništvu, odnosno civilnim posjetiteljima. Osim sportsko-rekreacijskog sadržaja kao što su ragbi i kriket tereni, najzastupljeniji su kulturno-obrazovni sadržaji, odnosno muzej, crkva, škola, kazalište te dječji vrtić. Ovakav sadržaj rezultat je njegove prostorne smještenosti u odnosu na pripadajući grad te je dijelom i uzrok njihova načina zbrinjavanja obitelji vojnika.²²

Slika 10. Muzej unutar vojnog poligona Puckapunyal

²² Australian Government Department of Defence, Welcome to the Puckapunyal Military Area

LEGENDA

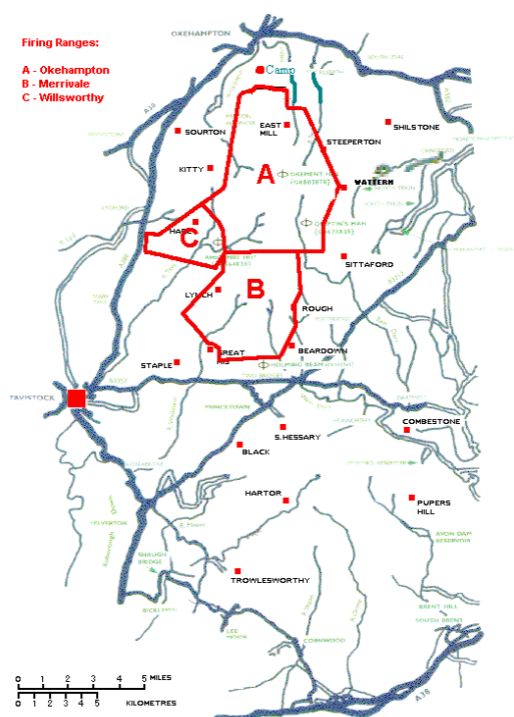
- 1 Trgovački centar
- 2 Centar
- 3 Obrambena organizacija za potporu zajednice
- MP Vojna policija
- FS Vatrogasna postaja
- Bolnica
- Zona rekreacije
- Crkva
- Golf tereni

Slika 11. Tlocrtni prikaz rasporeda i vrsta građevina u Puckapunyal vojnom poligonu

Budući da tijekom istraživanja teme nije pronađen prostorni plan vojnog poligona Puckapunyal, na slici 11 je prikazan dostupan tlocrtni razmještaj i opis građevina unutar vojnog poligona Puckapunyal. Sadržaj preostalog zatvorenog dijela vojnog poligona Puckapunyal ne može se pronaći u dostupnoj literaturi. Sadržaj i namjene dobivene prethodnom analizom mogu se iščitati s kartografskog prikaza, odnosno planiranje dijela vojnog poligona koji je dostupan za javnost se za ovaj primjer također može usporediti s detaljnim planom uređenja, budući da isti definira namjene zona (stambena, mješovita, sportsko-rekreacijska, društvena i dr.) koje se ovdje mogu svesti na razinu objekta.

3.2.2. Dartmoor vojni poligon / nacionalni park

Vojni poligon Dartmoor smješten je u Engleskoj. Površina vojnog poligona je oko 26 000 hektara. U potpunosti je smješten unutar Nacionalnog parka Dartmoor, odnosno zauzima 11 % njegove površine. Zemljišta na kojima se održavaju vojne vježbe su u privatnom vlasništvu, dok Ministarstvo obrane ima koncesiju za korištenje tog zemljišta. Takav način uspostave vlasništva je u većina vojnih poligona koji pripadaju Ujedinjenom Kraljevstvu.

Slika 12. Vojni poligon Dartmoor

Vojni poligon Dartmoor se koristi za obuku vojnog osoblja još od 1800. godine. Provede se vježbe taktičke borbe, obuke vojnog osoblja i vježbe navigacije. Sastoji se od tri značajnija poligona, prikazana na slici 12. Pristup posjetiteljima je otvoren, osim u dane kada se provode vježbe otvorenom vatrom. Dane u kojima su planirane takve vježbe oglašavaju na svojim mrežnim stranicama u šestotjednom periodu.²³

²³ The Military and Dartmoor Information for Walkers and Riders

Zabrana pristupa za vrijeme održavanja takvih vježbi označava se crvenim zastavicama na terenu, ako su dnevne vježbe, ili crvenim svjetlosnim upozorenjima ako se takve vježbe održavaju noću. Također, objavljuju godišnji raspored dana sigurnog pristupa vojnom vježbalištu prikazan na slici 13. To su dani državnih praznika te u vrijeme školskih praznika. Smatraju da im postojanje posjetitelja tijekom održavanja vojne vježbe stvara privid realne situacije.

Guaranteed Public Access - Non Live Firing Days and Dates			
	Okehampton	Merrivale	Willsworthy
	Every Public Holiday, Saturday, Sunday and Monday		Every Public Holiday, Saturday and Sunday except weekend containing 2nd Sunday of month.
Jan	1 - 3	1 - 3	1 - 3
Feb			
Mar	Week beginning and including Wednesday before Easter		
Apr	1 - 30		
May	1 - 31		
Jun			
Jul	1 - 31		
Aug	1 - 31	1 - 31	1 - 31
Sep	1 - 15		
Oct			
Nov	Week beginning and including 2nd Monday of month		
Dec	20 - 31	20 - 31	20 - 31

Slika 13. Objava na mrežnoj stranici s danima sigurnog pristupa vojnom poligonu

Unutar vojnog poligona djeluju osobe ovlaštene za nadzor poštivanja pravila, kako civilnih posjetitelja tako i vojnog osoblja. Također, zaposlen je i savjetnik za pristup i rekreaciju čiji je glavni zadatak komuniciranje i podizanje svijesti javnosti o primarnoj namjeni vojnog vježbališta. Posjetitelji vojni poligon najčešće koriste za šetnju prirodom, jahanje, fotografiranje prirode i vožnju biciklom.²⁴

Međutim, zabilježene su i nezakonite aktivnosti poput glazbenog koncerta kada se okupilo nekoliko stotina posjetitelja u zavučenom dijelu šume unutar vojnog poligona. Osim nezakonitih festivala, posjetitelji često dolaze na vojni poligon raznim motornim vozilima te voze neprimjerenim brzinama po neoznačenom terenu. Takva aktivnost se navodi kao najzastupljenija te vrlo često ima tragičan ishod zbog nepreglednog terena.

²⁴ The Military and Dartmoor Information for Walkers and Riders

Kako bi spriječili nezakonite aktivnosti, nad vježbalištem se provodi nadzor kamerama uz pomoć drona, kamerama na vozilu, skrivenim kamerama unutar vježbališta koje se aktiviraju na pokret te tako zabilježe i uoče svaku neprimjerenu aktivnost.

Iako su svjesni primarne namjene vojnog poligona, shvaćaju značajan javni interes za to područje te u skladu s tim djeluju u svojoj zajednici. Jedan od značajnih projekata vojske je organiziranje događaja „Ten tore“ u kojemu svake godine sudjeluje preko 2400 mladih. Unutar njega sudionici se obučavaju za prvu pomoć, snalaženje u prostoru, rad u timu, planiranje i organizaciju, a sve s ciljem razvijanja i oblikovanja njihovog karaktera te poticanjem želje za što više aktivnosti na otvorenom prostoru.²⁵

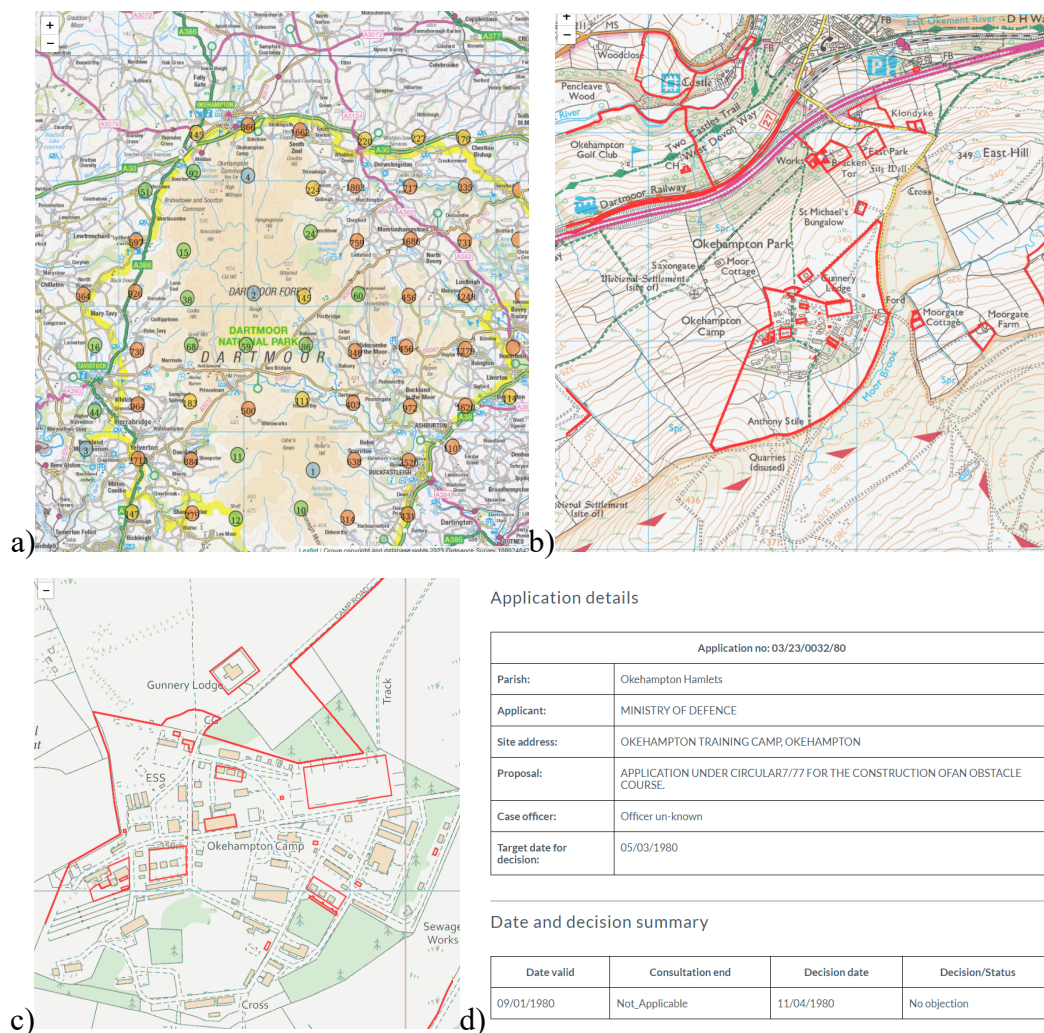

Slika 14. Održavanje „Ten tore“ događaja za mlade

Stočarstvo, održavanje pašnjaka, održavanje vojnih vježbi te turizam najznačajnije su aktivnosti koje se odvijaju na Dartmooru. Stočari održavanjem pašnjaka pomažu vojsci kako bi im teren za vježbu bio pristupačan, dok za vrijeme vježbi otvorenom vatrom stočari spremaju svoje životinje kako ne bi bile ozlijeđene. Lokalna zajednica smatra da prisutstvo vojske pridonosi boljem socijalnom i ekonomskom stanju njihove zajednice.²⁶

²⁵ The Military and Dartmoor Information for Walkers and Riders

²⁶ The Military and Dartmoor Information for Walkers and Riders

Slika 15. Isječci iz geoinformacijskog sustava Dartmoora u različitim mjerilima

Na slici 15 prikazani su izvodi iz geoinformacijskog sustava Dartmoora u različitim mjerilu. Za isti nije dostupan prostorni plan poput našeg, već dokumenti poput plana razvoja i vodiča za dizajn, koji mnogo detaljnije ulaze u preporuke oblika, materijala, međuodnosa građevina i dr. Na karti se smanjenjem mjerila mijenja izgled prikaza s detaljnijim sadržajem. U donjem desnom uglu prikazan je konačni detaljan prikaz sadržaja, koji u konačnici omogućava da se odabirom pojedinog objekta dobiju informacije o istom (prikazano na posljednjoj slici). Sagledavajući činjenicu da se vojni poligon nalazi unutar nacionalnog parka, ovakav prikaz i postojanje interaktivne karte može se smatrati kompenzirajućom mjerom s ciljem praćenja stanja unutar vojnog poligona, a u našoj hijerarhiji prostornih planova s detaljnim planom uređenja.

3.2.3. Vojni poligon Glen of Imaal

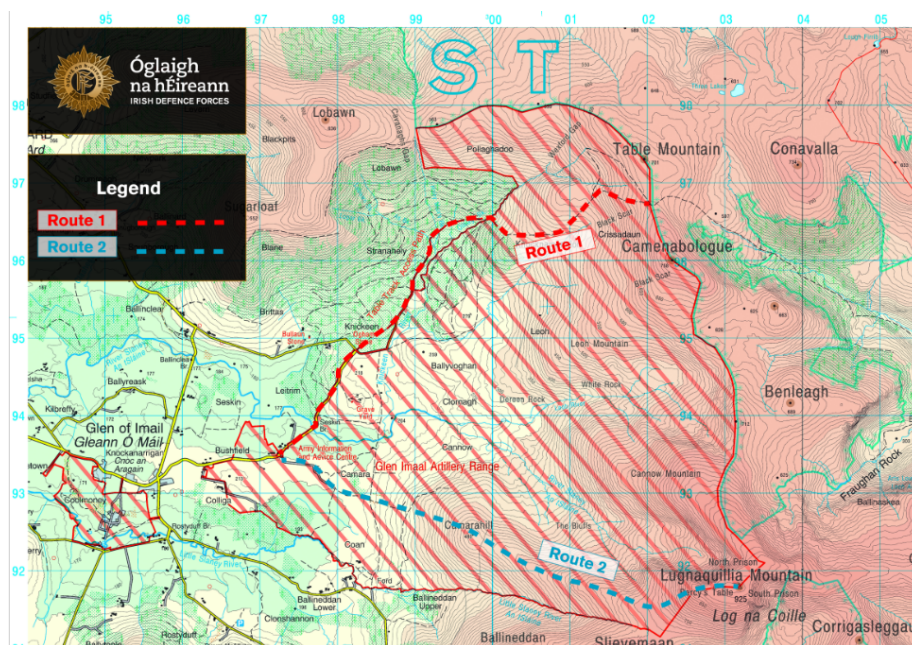
Vojni poligon Glen of Imaal, površine oko 2400 ha, smješten je u Irskoj na udaljenosti od oko 60 km od grada Dublina. Najveći je vojni poligon u Irskoj te se više od sto godina koristi za obuku vojnog osoblja. Civilnim posjetiteljima omogućen je ograničen pristup unutar vojnog poligona, u dane kad se ne održavaju vježbe otvorenom vatrom. Dane u kojima je zabranjen pristup oglašavaju na mrežnim stranicama, za period od šest tjedana.²⁷

Slika 16. Istočna granica Glen of Imaal vojnog poligona

Na slici 17 prikazana je dostupna prostorno planska dokumentacija na kojoj su prikazane dvije pješačke rute, kojima je civilnim posjetiteljima omogućeno kretanje unutar vojnog poligona. Iz iste se može iščitati samo položaj pješačkih ruta, dok postojanje drugih objekata i njihove namjene nije moguće. Kao i u prethodna dva primjera, tijekom održavanja vježbi koje predstavljaju opasnost za posjetitelje podignute su crvene zastave, odnosno svijetle crvena svjetla ako je riječ o noćnim vježbama te je zabranjen ulaz posjetiteljima unutar poligona. Ovakav način prostornog planiranja namjena može se usporediti s prostornim planom uređenja gradova pa čak i prostornim planom županije budući da se iz njega ne može utvrditi točan položaj pješačkih ruta.

²⁷ Irish Defence Force, Glen of Imaal

Slika 17. Područje obuhvata vojnog poligona Glen of Imaal

Za područje obuhvata vojnog poligona Glen of Imaal, te područje regije Wicklow kojemu pripada, nije dostupna prostorno planska dokumentacija poput naše, već imaju planove razvoja koji obrađuju razne druge važne teme. Tako u svom planu razvoja sadrže karte prikaza kategorija tla, prostore i površine za razvoj turizma, urbane površine i dr., iz kojih se ne može iščitati namjena ili sadržaj vojnog poligona Glen of Imaal.

Od analiziranih primjera aktivnih vojnih poligona, vojni poligon Glen of Imaal ostvario je najmanji kontakt i suživot s lokalnom zajednicom budući da je pristup omogućen dvama pješačkim koridorima, no isto tako pokazuje konkretan način (minimalnog) uključivanja zajednice, a da se pritom ne ugroze njegove primarne aktivnosti.

Tablica 4 pokazuje prepoznate značajnije aktivnosti i dionike iz primjera dobre prakse u procesu integracije aktivnog vojnog poligona u grad.

Tablica 4. Čimbenici bitni za proces integracije aktivnog vojnog sklopa u prostor grada

	Puckapunyal	Dartmoor	Glen if Imaal
Vlasništvo	nepoznato	koncesija	vlasništvo nadležnog ministarstva
Opseg pristupa	dostupan rubnim dijelom površine	dostupan cijelom površinom	dostupan preko dvije pješačke rute
Sigurnost	signalizacija na terenu / objava na mrežnim stranicama	signalizacija na terenu / objava na mrežnim stranicama	signalizacija na terenu / objava na mrežnim stranicama
Integracija u zajednicu	sportsko-rekreacijski tereni, kulturni sadržaj	rekreacija, organiziranje događaja za lokalno stanovništvo, sudjelovanje u održavanju zemlje, suradnja s lokalnim poljoprivrednicima	rekreacija
Zabilježeni neželjeni događaji	nepoznato	festivali, okupljanja	krivolov

Budući da je pitanje vlasništva (zemljoposjednika) u analiziranim primjerima različito te se unatoč tome uspješno provodi integracija, zaključak je da vlasništvo nema utjecaj na uspješnost integracije aktivnog vojnog poligona u grad te da je moguća suradnja privatnog i javnog sektora ako su postavljeni isti ciljevi. Nadalje, prikazane su različite mogućnosti opsega i načina višenamjenskog korištenja površina unutar aktivnog vojnog poligona, od cijele površine aktivnog vojnog poligona do korištenja mikrolokacija u vidu urbanih pješačkih koridora. Način komunikacije s javnošću je u promatranim primjerima isti, odnosno na isti način oglašavaju dane kada je vojni poligon zatvoren za posjetitelje zbog održavanja vježbi koje mogu ugroziti posjetitelje, dok je korištenje aktivnog vojnog sklopa za civilne posjetitelje u najvećoj mjeri u rekreacijske svrhe.

Tablica 5 prikazuje prepoznavanje smjernica iz strateških dokumenata, analiziranih u poglavlju teorijska polazišta, za proces integracije vojnog sklopa u grad.

Tablica 5. Implementacija EU paradigmi u primjerima dobre prakse

Dokument	Smjernica	Forte Margera	Utvrd monoštor	Dartmoor	Puckapunyal	Glen of Immal
Leipziška povelja	suradnja privatnog i javnog sektora	+	+	+	+	+
	povezivanje različitih područja grada	+	+	+	+	+
	preventivna politika i scenariji	-	-	+	+	+
Toledska deklaracije	socijalno uključiv urbani razvoj	+	+	+	+	+
	povezivanje različitih područja grada	+	+	+	+	+
	sudjelovanje lokalnih dionika u stvaranju novog rješenja	+	+	+	+	+
	urbana regeneracija	+	+	+	+	+
Deklaracija iz Davosa	„koncept Baukultur“	-	-	-	-	-
	odgovorno korištenje zemljišta	+	+	+	+	+
	povezivanje različitih dijelova grada	+	+	+	+	+
Nova povelja iz Leipziga	fleksibilnost gradova i stvaranje preventivne politike i scenarija	-	-	-	-	-
	višenamjensko korištenje	+	+	+	+	+
	sudjelovanje lokalnih dionika u stvaranju novih rješenja	+	+	+	+	+
Novi europski Bauhaus	interdisciplinarni timski rad	+	+	+	-	-
	povezivanje različitih dijelova grada	+	+	+	+	+
	sudjelovanje lokalnih dionika u stvaranju novog rješenja	+	+	+	+	+

-/+ (ne)postojanje smjernice strateškog dokumenta u primjeru dobre prakse

Iz tablice 5 vidljivo je da su smjernice Leipziške povelje i Toledske deklaracije u potpunosti prepoznate u primjerima dobre prakse. Smjernice Deklaracije iz Davosa te Nove povelje iz Leipziga djelomično su prepoznate u primjerima dobre prakse. Suradnja privatnog i javnog sektora, povezivanje različitih dijelova grada, urbana regeneracija, sudjelovanje lokalnih sudionika u stvaranju novih rješenja, višenamjensko korištenje, smjernice su koje su prepoznate u svim primjerima dobre prakse, dok koncept Baukultur nije prepoznat ni u jednom primjeru dobre prakse. Interdisciplinarni timski rad u rješavanju izazova integracije prepoznat je u primjerima integracije napuštenih vojnih sklopova te u jednom primjeru integracije aktivnog vojnog poligona koji je smješten unutar nacionalnog parka.

4. VOJNI POLIGON EUGEN KVATERNIK I GRAD SLUNJ

4.1. Povijesni razvoj

Povijesni razvoj sagledan je tijekom povijesti Grada Slunja i Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“. S ciljem dobivanja informacija o utjecaju razvoja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ na grad Slunj, prikazani su karakteristični događaji na području vojnog poligona koji su utjecali na grad Slunj.

4.1.1. Grad Slunj

Ostaci rimskog naselja u naselju Točak te fragmentarni nalaz rimskog epigrafskog spomenika u naselju Gornje Primišlje svjedoče o vladavini Rimskog Carstva na području Slunja. Intenzivniji razvoj Slunj je doživio 1323. godine kada je kralj Karlo Robert darovao čitavu Drežničku županiju obitelji Frankopan. Obitelj Frankopan izgradila je dva središta, gradove Tržac i Slunj.

Slika 18. Stari Grad Slunj

U pisanim izvorima Slunj se prvi put spominje 1390. godine, dok je 1409. godine spomenut kao trgovište Slunj nasuprot kanjonu Slunjčice. Tijekom 15. stoljeća, prije upada Turaka u slunjske krajeve, definirala su se važnija naselja uz tok rijeke Korane. Krajem 15. stoljeća započinju značajnije promjene zbog prodora Turaka, što je pridonijelo pustošenju Slunja i iseljavanju stanovništva. 1579. godine, pod vlašću Ferdinarda Habsburškog, počinje organizacija Vojne

granice te Slunj postaje središte kapetanije. Preostalo stanovništvo gubi slobodu i postaju vojni obveznici.²⁸

Obustavljaju se sve gospodarske djelatnosti te nastupa zabrana gradnje stambenih objekata. Reorganizacijom Vojne krajine Slunj se podiže na rang pukovnije te se naglašava uloga administrativnih vojnih središta. Posljedično se obnavljaju utvrde i naselja, dok ruralno stanovništvo živi u organiziranim seoskim zadrugama. Također, počinje značajniji gospodarski razvoj, s mlinarenjem kao najznačajnijom djelatnošću.

Početak 19. stoljeća značajan je po kratkoj francuskoj vladavini koja je bila poticaj gospodarskih aktivnosti te je podignut nivo infrastrukture građene za potrebe vojske (ceste, mostovi, magazini i dr.). Nakon francuske vladavine uspostavljena je apsolutistička austrijska vladavina, za čije vrijeme su građene civilne ustanove i škole. Gradnjom cestovne infrastrukture 1890. godine stvoreni su preduvjeti za gospodarski rast i razvoj. Značajniji razvoj zbog tranzitnog položaja zabilježen je 80-ih godina 20. stoljeća, no prekinut je Domovinskim ratom 1991. godine, kada je stanovništvo iseljeno iz Slunja. Grad Slunj oslobođen je 6. kolovoza 1995. godine u vojno-redarstvenoj operaciji Oluja.²⁹

²⁸ Grad Slunj, Povijest grada, dostupno na <http://slunj.hr/index.php/o-gradu/povijest-grada>

²⁹ Grad Slunj, Povijest grada, dostupno na <http://slunj.hr/index.php/o-gradu/povijest-grada>

4.1.2. Vojni poligon „Eugen Kvaternik“

Vojni poligon „Eugen Kvaternik“, površine oko 24 000 hektara, smješten je na južnom dijelu Karlovačke županije, a zauzima nešto manje od 7 % njezine površine, te kao takav čini najveći vojni poligon u Hrvatskoj. Najvećim dijelom smješten je unutar administrativnog područja Slunja, no zauzima površine i susjednih općina: Josipdol, Tounj, Plaški, Saborsko i Rakovica. Na slici 19 prikazan je smještaj Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ unutar prostora Karlovačke županije.

Slika 19. Obuhvat Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ u Karlovačkoj županiji

Osnivanje vojnog poligona započelo je 1963. i 1964. godine izuzimanjem šuma „Kneja“, „Hum“ i „Babina gora“ iz šumarije Slunj te njihovim proglašenjem šumama s posebnom namjenom. Istovremeno nastupaju mjere zabrane pristupa civilnom stanovništvu te zabrane daljnjeg korištenja šuma u gospodarske svrhe.³⁰

³⁰ Kadrov, K. (2015), Vojni prostori u Hrvatskoj, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada:183-184

Novinski članci iz 1963. godine govore kako su se lovačka društva žalila jer su im oduzeti dijelovi lovišta za potrebe osnivanja „komunalnog lovišta“. Spor je riješio Republički sekretarijat donošenjem odluke o osnivanju „državnog lovišta“. Osnivanjem „državnog lovišta“ iseljeno je lokalno stanovništvo. Privatni vlasnici zemljišta dobili su kompenzaciju, a šumarije, osim što su izgubile šumsko zemljište, izgubile su i sva sredstva uložena u to područje u svrhu izgradnje cesta i pošumljavanje.

Nakon osnivanja državnog lovišta, uslijedio je višegodišnji proces iseljavanja stanovništva unutar njegova teritorija. Do 1965. godine vojni poligon je u potpunosti bio priveden svojoj svrsi te su se svakodnevno obučavali vojnici. Također, nekoliko puta godišnje na njemu su se odvijale velike vojne vježbe na koje bi dolazila vojska iz drugih gradova. Intenzivno korištenje nastavljeno je do 1990-ih godina, odnosno do početka Domovinskog rata. Nakon rata su nastavljene aktivnosti na vojnom poligonu, samo u puno manjem opsegu nego je to prije bilo. Ono što je zadržano je da je vojni poligon i dalje bio nedostupan civilnom stanovništvu te je bio izuzet od primjene zakonskih odredbi kojima se regulira zaštita okoliša, gospodarenje šumama, lov, prostorno planiranje i gradnja i dr.

Promjenom vlasti 2000. godine pristupa se ostvarenju strateških vojnih ciljeva te se vojni poligon počinje iznajmljivati stranim vojskama za vježbe, što ga čini opet atraktivnim u vojnom sektoru i kao takav se još uvijek koristi.³¹

4.1.3. Utjecaj razvoja vojnog poligona na Grad Slunj i njegovu okolicu

Osnivanjem vojnog poligona započelo je iseljavanje stanovnika koji su živjeli unutar njegova obuhvata. Tablica 6 prikazuje kretanje broja stanovnika u naseljima unutar Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“, po godinama.

Tablica 6. Migracija stanovnika u naseljima na području vojnog poligona

Naselje	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.
Tobolić	513	466	357	3	4	0	0
Tuk	99	102	92	0	0	0	0
Mrežnica	147	180	169	0	0	0	0

³¹ Kadrov, K. (2015), Vojni prostori u Hrvatskoj, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada:186-230

Korištenje vojnog poligona bilo je intenzivno do početka Domovinskog rata 1990. Paralelno s njim, Grad Slunj doživljavao je gospodarski razvoj zbog tranzitnog položaja, a tih godina broj stanovnika bivše velike općine Slunj bio je preko 20 000. Tijekom Domovinskog rata broj stanovnika pada ispod 10 000. Završetkom Domovinskog rata vojni poligon nastavlja sa svojim vojnim aktivnostima u puno manjem obuhvatu nego je to prije bilo. Broj stanovnika 2000. godine bio je nešto iznad 6000. Grad Slunj kao naseljeno mjesto tada je imao oko 1700 stanovnika. 2004. godine Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, SAD, Grad Slunj i Hrvatske vode financirali su izgradnju glavnog vodoopskrbnog cjevovoda dužine Slunj-Popovac-Lađevac-Furjan, dužine 10 656 m. U izgradnji cjevovoda sudjelovale su Oružane snage RH, Oružane snage SAD-a, SEEBRIG i Komunalac d.o.o. Slunj.

Vlada RH, Ministarstvo obrane i Ministarstvo prostornog uređenja i graditeljstva 2009. godine financiraju izgradnju dviju stambenih zgrada s ukupno 23 stana za zbrinjavanje ratnih vojnih invalida te članova njihovih obitelji. Iste godine, RH počinje plaćati komunalnu naknadu za vojni poligon gradu Slunju. Od 2014. godine vođen je spor oko komunalne naknade, da bi 2020. godine dobili izvršno rješenje o obvezi plaćanja komunalne naknade u iznosu od 8 846 090,88 kn, što čini 30 % redovnih prihoda grada Slunja. Tablica 7 prikazuje karakteristične događaje grada Slunja po godinama u ovisnosti o aktivnosti Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“.³²

Tablica 7. Utjecaj intenziteta korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ na Slunj

Godina	Vojni poligon „Eugen Kvaternik“	Grad Slunj
1960. - 1980.	osnivanje „državnog lovišta“	iseljavanje stanovnika
1980. - 1991.	intenzivno korištenje	gospodarski razvoj
1991. - 1995.	prestanak korištenja	progon stanovnika
2000. - 2010.	intenzivno korištenje	izgradnja i financiranje infrastrukturnih i stambenih objekata od strane MORH-a i gostujuće vojske
2010. -	intenzivno korištenje	povećanje prihoda grada Slunja uslijed obveze plaćanja komunalne naknade za vojni poligon

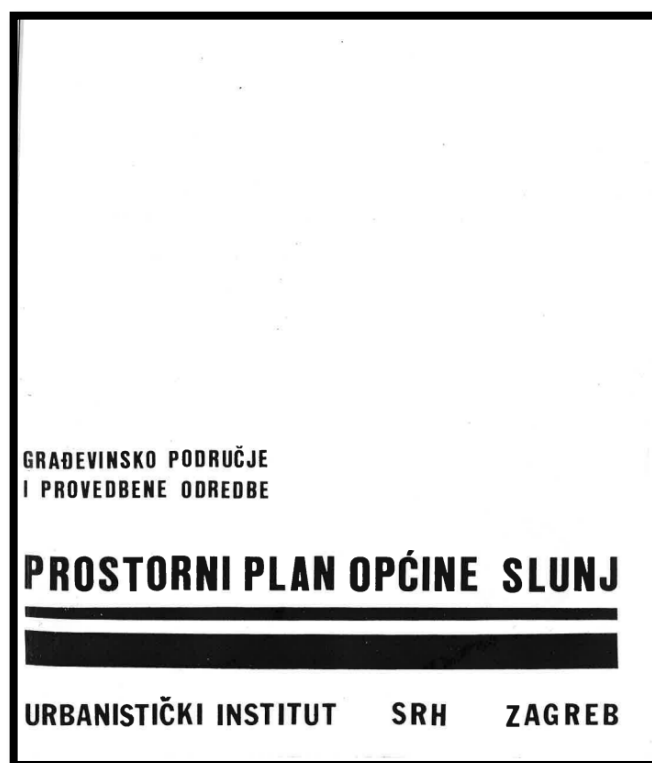
³² Korak, M., Špelić, Z.(Grad Slunj), 2022., Upit za Vojni poligon „Eugen Kvaternik“

4.2. Geneza prostornog planiranja Grada Slunja

Prvi prostorni plan kojim se planira šire područje Grada Slunja donesen je 1978. godine pod nazivom Prostorni plan Općine Slunj, a obuhvaćao je administrativna područja sadašnjih općina Cetingrad i Rakovica te administrativno područje Grada Slunja. Postojanje istog temelji se samo pisanim tragom u Prostornom planu Općine Slunj iz 1983. godine kao njegova prva izmjena. Budući da je prvi prostorno planski dokument donesen nekoliko godina nakon osnivanja „Vojnog vježbališta Eugen Kvaternik“, ne može se prikazati prethodna prostorno-planska namjena površina unutar obuhvata istog.

4.2.1. Prostorni plan Općine Slunj - 1983. godina

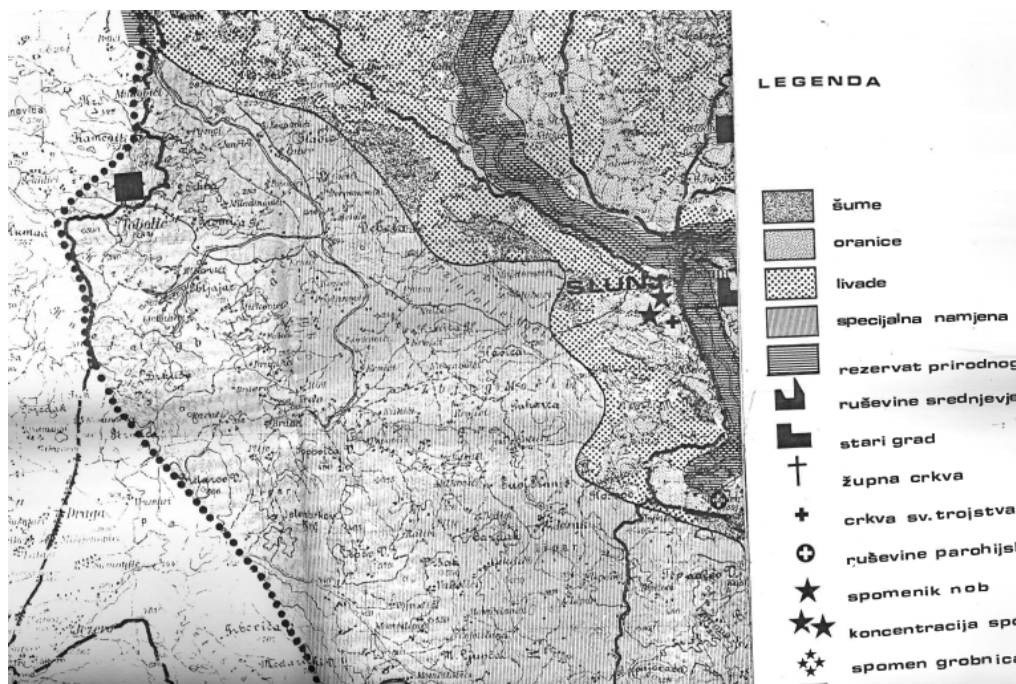
Prostorni plan Općine Slunj iz 1983. godine u tekstualnom dijelu propisuje odredbe za uređenja građevinskih područja, daje pregled broja stanovnika i domaćinstava uspoređujući podatke iz 1971. godine i 1981. godine.³³

Slika 20. Naslovna stranica Prostornog plana Općine Slunj iz 1983. godine

³³ Prostorni plan Općine Slunj iz 1983. godine

Iako je već tada vojni poligon bio u funkciji, navedenim prostornim planom nisu propisane odredbe za njegov način korištenja i uređenja, već je u grafičkom dijelu na kartografskom listu broj 10, slika 21, koji prikazuje zaštićena područja, zelene površine i spomenike kulture, obuhvat vojnog poligona prikazan kao površina specijalne namjene.

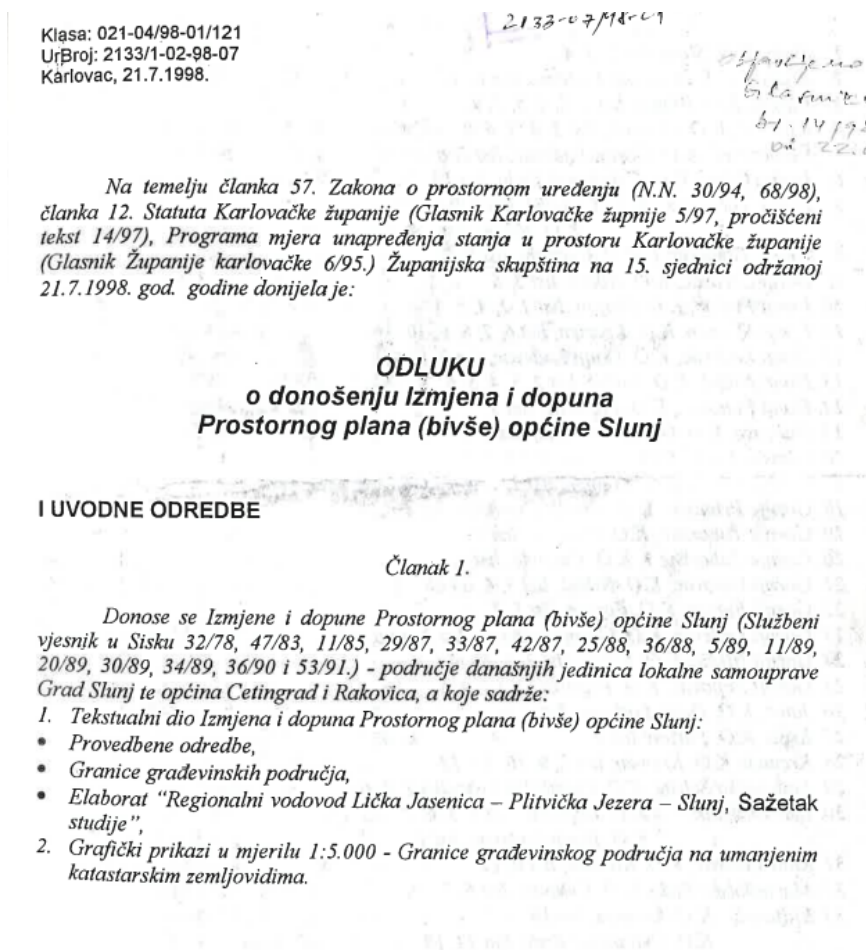
Slika 21. Izvod iz grafičkog dijela Prostornog plana Općine Slunj iz 1983. godine

Grafički prilozi prostornog plana znatno se razlikuju od sadašnjih grafičkih priloga (sastavnim dijelovima) prostornih planova. Tako je Prostorni plan Općine Slunj iz 1983. godine na svojim grafičkim priložima prikazivao dinamiku kretanja broja stanovnika po naseljima, udio poljoprivrednog stanovništva po naseljima, udio aktivnih od ukupnog broja stanovnika 1971. godine, udio zaposlenog od ukupnog broja aktivnog stanovništva, klasifikaciju naselja (centralno naselje, samostalno naselje s kompletnom infrastrukturom, samostalno naselje, nesamostalno naselje), gravitacijske zone – klasifikacije naselja (Slunj, Rakovica, Cetingrad, Veljun), pedološka karta, zaštita i zelene površine te spomenici kulture, plan prometa – postojeće stanje, plan vodoopskrbe, idejno rješenje elektroopskrbe.³⁴

³⁴ Prostorni plan Općine Slunj iz 1983. godine – grafički prilozi

4.2.2. Prostorni plan bivše Općine Slunj - 1998. godina

Odluka o donošenju Prostornog plana bivše Općine Slunj donesena je 1998. godine (slika 22), također za administrativno područje sadašnjih općina Cetingrada i Rakovice uz administrativno područje Grada Slunja.

Slika 22. Odluka o donošenju Prostornog plana bivše Općine Slunj

U tekstualnom dijelu plana kao polazište za izradu plana navode osamostaljenje Hrvatske i prenamjenu unutarnjeg teritorijalnog ustroja.³⁵ Također, predmetni plan još uvijek u svojim odredbama ne definira uvjete uređenja i korištenja prostora unutar obuhvata Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“.

³⁵ Prostorni plan (bivše) Općine Slunj

Navodi da su se u periodu od 1983. do 1998. godine mijenjala građevinska područja pojedinih naselja i to: 1985., 1987., 1988., 1989., 1990. i 1991. godine, a određivala su se na način da su se katastarske čestice tablično specificirale (slika 23). Za svako administrativno područje izrađena je mapa s tabličnim prikazom građevinskih područja.³⁶

26

Izmjene i dopune Prostornog plana (bivše) općine Slunj - Granice građevinskog područja općine Rakovica

Naselje (građevinsko područje) / namjena građevinskog zemljišta / udaljenost od javne prometnice	Katastarska općina / broj katastarske čestice
OŠTARSKI STANOVI / zona pretežite stambene izgradnje / 70 m od vanjskog ruba ceste (lijeva strana prometnice Slunj-Grabovac)	nastavak sa strane 25: 216/1, 216/2, 216/3, 219/1, dio 219/2, dio 219/3, 219/4, 219/5, 219/13, dio 219/14, dio 219/15, 219/16, 219/17, 220, 220/1, 221/2, 221/2A, 222/1, 222/2, 223, dio 224/1, dio 224/2, dio 237/3, 239, 241/5, 242A, 243/1, 243/2, dio 246, 247, 262/1, 262/2, 262/3, 262/4, 262/5, 262/6, 262/13, 262/11, 272/5, 272/7, 272/9, 273/2, 273/7, 275/1, 275/2, dio 275/3, 275/4, 275/5, 275/6, 275/7, 276, 279/1, 280/1, 280/2, dio 290/1, dio 290/2, 290/3, 290/4, 290/5, 290/6, 290/7, 290/8, 290/10, 290/11, 290/12, 290/13, 290/14, 290/15, 294/1, 294/2, dio 295/2, 358, 359/2K, 359/4, 360/2, 360/15, 366/1, 366/2, 366/3, 366/4, 373, 438, 439, 440/1, 441, 442, 462/6, 462/7;

Slika 23. Katastarske čestice građevinskog područja

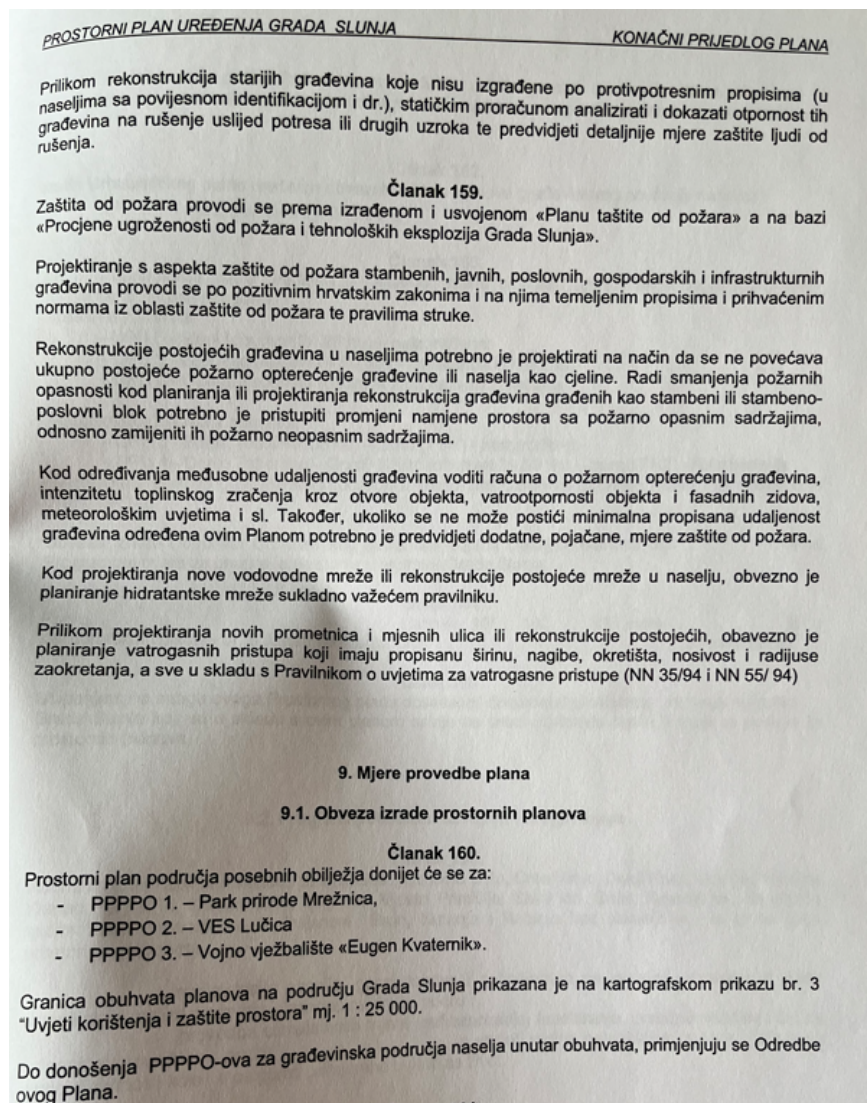
4.2.3. Prostorni plan uređenja Grada Slunja - 2006. godina

Prostorni plan uređenja Grada Slunja donesen je 2006. godine, a obuhvat prostornog plana je trenutno administrativno područje Grada Slunja. Za administrativna područja općina Cetingrad i Rakovica doneseni su zasebni prostorni planovi. Prostorni plan uređenja Grada Slunja u članku 70. prvi put u svojim odredbama spominje vojni poligon kao područje posebne namjene pod nazivom „vojno vježbalište – Eugen Kvaternik“.³⁷

³⁶ Prostorni plan (bivše) Općine Slunj

³⁷ Prostorni plan uređenja Grada Slunja iz 2006. godine, str. 18

Iako je konačnim prijedlogom prostornog plana propisana odredba da će se za vojno vježbalište donijeti prostorni plan područja posebnih obilježja (slika 24), u usvojenom planu dio o toj obvezi izbačen je iz odredbe (slika 25).³⁸

Slika 24. Obveza izrade PPPPO za vojni poligon iz konačnog prijedloga Prostornog plana uređenja Grada Slunja

³⁸ Prostorni plan uređenja Grada Slunja iz 2006. godine, str. 49

9. Mjere provedbe plana

9.1. Obveza izrade prostornih planova

Članak 160.

Prostorni plan područja posebnih obilježja donijet će se za:

- PPPPO – Park prirode Mrežnica.

Granica obuhvata plana na području Grada Slunja prikazana je na kartografskom prikazu br. 3 "Uvjeti korištenja i zaštite prostora" mj. 1 : 25 000.

Do donošenja PPPPO-a za građevinska područja naselja unutar obuhvata, primjenjuju se Odredbe ovog Plana.

Slika 25. Odredba o obvezi izrade prostornih planova iz usvojenog Prostornog plana uređenja Grada Slunja

4.2.4. Prostorni plana uređenja Grada Slunja - 2012. godina

Prve izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Slunja donesene su 2012. godine, a s pogleda planiranja namjene vojnog poligona nisu napravljene promjene u odnosu na prethodnu prostorno plansku dokumentaciju. Zanimljivo je da u tekstualnom dijelu prostornog plana vojni poligon nazivaju „vojno vježbalište – Eugen Kvaternik“, kao i u kartografskom prikazu 3.1. Uvjeti korištenja i zaštite prostora – područja posebnih uvjeta korištenja, dok u kartografskom prikazu 3.2. Uvjeti korištenja i zaštite prostora – područja posebnih ograničenja u korištenju, isti nazivaju „Državno lovište – IV/ Eugen Kvaternik“.³⁹

4.3. Vojni poligon u prostornim planovima

Temeljem Uredbe⁴⁰ vojne lokacije su površine državnog značaja. Kako su do donošenja Državnog plana prostornog razvoja Program prostornog uređenja Republike Hrvatske i Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske temeljni dokumenti prostornog planiranja, županijski prostorni planovi moraju biti usklađeni s njima. U navedenom Programu smjernice su da se svaki segment (energetika, šumarstvo, infrastruktura i dr.) uskladi s interesom obrane, dok Strategija daje smjernice da se pristupi obnovi zapuštenih vojnih lokacija. Budući da isti najvećim dijelom pripada

³⁹ Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Slunja (2012. godine)

⁴⁰ Uredba o određivanju građevina, drugih zahvata u prostoru i površina državnog i područnog (regionalnog) značaja

Na slici 26 prikazan je obuhvat Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ na kartografskom prikazu namjene prostornog plana Karlovačke županije, iz kojeg je također vidljivo da najvećim dijelom pripada administrativnom području grada Slunja, stoga je za analizu prostorno planskih dokumenata na razini jedinica lokalne samouprave odabran prostorni plan grada Slunja.

Kvaternik“ i grada Slunja. Prostorni plan grada Slunja u tekstualnom dijelu (članak 248.) propisuje sljedeće:

Područje posebne namjene (vojno vježbalište «Eugen Kvaternik»), obuhvaća dio prostora Grada Slunja, te općina Rakovica, Saborsko, Plaški i Tounj. Najvećim dijelom se proteže kroz područje Grada Slunja. Od 1965. godine taj se prostor (oko 24.000ha) koristi za obuku vojske te provođenje vojnih vježbi. Strategijom i programom prostornog uređenja države nije predviđena prenamjena prostora Poligona, kojom su određeni općeniti ciljevi i smjernice zaštite i razvoja prostora. Studijom utjecaja na okoliš (izradio Urbanistički institut Hrvatske d.d., listopad 2003.) i rješenjem Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva klasa: UP/I 351-02/03-06/0145 ur.broj: 531-05/04-DR-04-25 od 27.04.2004.godine, stvaraju se pretpostavke za očuvanje krajobraznih vrijednosti prostora uz konstantni monitoring i kontroliranu brigu o okolišu u kojem se odvijaju aktivnosti vojnih vježbi. Studijom se predlaže izrada Prostornog plana posebne namjene na tom području, koji bi bio interni dokument samog Poligona. Sa sjeverne strane vojnog vježbališta nalazi se ZZG - zona zabrane gradnje, u kojoj nije dozvoljena gradnja bez suglasnosti MORH-a. ⁴¹

S ciljem utvrđivanja postojanja prostorne planske dokumentacije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ te sadržaja i namjene istog, dana 29. srpnja 2022. godine poslan je zahtjev za pristup informacijama MORH-u. Preslika upita prikazana je na slici 21. Na slici 22 prikazan je dopis Ministarstva obrane RH s kratkim odgovorom kako je Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ perspektivna vojna nekretnina te da o istom ne ustupaju podatke o sadržaju.

⁴¹ Prostorni plan Grada Slunj II. Izmjene i dopune, 2020.

Obrazac broj 2
ZAHTEJ ZA PRISTUP INFORMACIJAMA

Podnositelj zahtjeva (ime i prezime / naziv, adresa / sjedište, telefon i/ili e-pošta)
Martina Korak, _____
Naziv tijela javne vlasti / sjedište i adresa
_____ i svrha je izrada završnog rada na specijalističkom studiju Arhitekture
Informacija koja se traži
Poštovani, polaznica sam specijalističkog studija arhitektura i urbanizam Arhitektonskog fakulteta Sveučilište u Zagrebu. Završni rad pišem na temu Modeli funkcionalnih interakcija vojnih poligona i gradova pod mentorstvom prof. dr. sc. Krunoslava Šmit. U radu bih prikazala primjere dobre prakse iz svijeta gdje su vojni poligoni u nekoj mjeri otvoreni za posjetitelje i na koji način ostvaruju interakciju sa građanom u čijoj blizini su smješteni. Takve primjere bih usporedila sa našim vojnim poligonom Eugen Kvaternik pokraj Slunja. Molila bih Vas za slijedeće informacije: - Sadržaj vojnog poligona (objekti i njihova namjena) sa prikazom na karti gdje su smješteni - Je li za vojni poligon EK izrađen bilo kakav prostorni plan, ukoliko je, molila bih Vas za presliku karte korištenja i namjene - Ukoliko imate informacije koji su uvjeti da bi civili (ne vojno osoblje) posjetili vojni poligon (npr. lovci ulaze u područje vojnog poligona na njihov poziv i imaju točno određeno vrijeme ulaska/izlaska)
Način pristupa informaciji (označiti)
☐ neposredan pristup informaciji, ☐ pristup informaciji pisanim putem ☐ uvid u dokumente i izrada preslika dokumenata koji sadrže traženu informaciju, ☒ dostavljanje preslika dokumenata koji sadrži traženu informaciju, ☒ na drugi prikladan način (elektronskim putem ili drugo)

(vlastoručni potpis podnositelja zahtjeva)

JASTREBARSKO, 29. 7. 2022.
 (mjesto i datum)

Slika 27. Zahtjev za pristup informacijama

Dokument je digitalno potpisan brigadir DAVOR TRETINJAK

REPUBLIKA HRVATSKA
 MINISTARSTVO OBRANE
 ZAGREB

VRLO ŽURNO

UPRAVA ZA MATERIJALNE RESURSE

KLASA: 008-01/22-01/1
 URBROJ: 512M3-22-13
 Zagreb, 18. kolovoza 2022.

Primljeno: 19.8.2022.
 Klasifikacijska oznaka: _____ Jstr. jed.
 008-01/22-01/23
 Izdajni broj: _____ Pril. Vrij.
 512M3-22-3

SLUŽBENICA ZA INFORMIRANJE MINISTARSTVA
OBRANE

PREDMET: Martina Korak, zahtjev za pristup informacijama
- dostavlja se

Veza: vaš akt KLASA: 008-01/22-01/23
URBROJ: 512SLINF-22-2
od 29. srpnja 2022.

Nastavno na Vaš dopis, gornjih oznaka, vezano uz zamolbu Martine Kodak za informacijama o vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" u Slunju, očitujemo se kako slijedi: Ministarstvo obrane nije u mogućnosti ustupiti podatke o objektima i njihovoj namjeni, niti druge podatke vezane uz korištenje poligona budući da se radi o perspektivnoj vojnoj nekretnosti. Civilima je omogućen pristup poligonu ukoliko je isto regulirano sporazumom ili ako se za to isходи posebna dozvola.

TG

S poštovanjem,
 RAVNATELJ
 Ivica Grebenar

O tome obavijest:
- Služba za vojne nekretnosti i zaštitu okoliša

Slika 28. Odgovor Ministarstva obrane RH

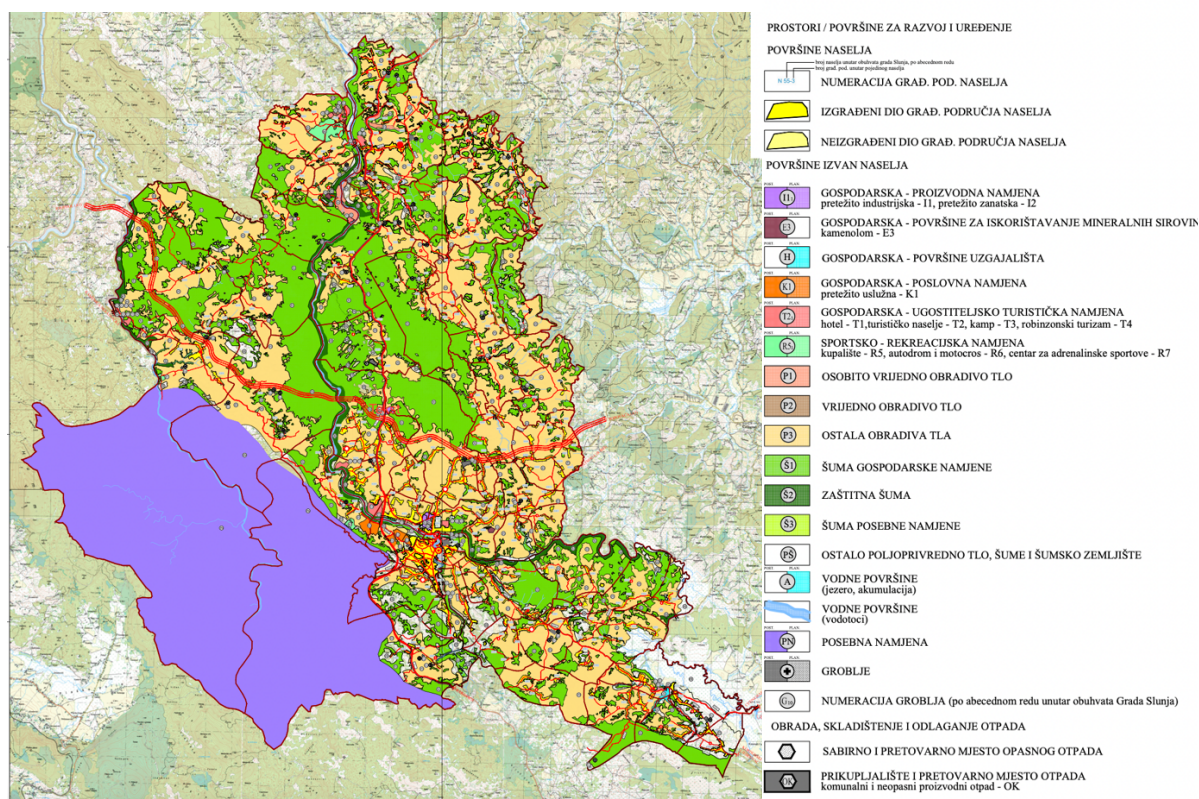
Dana 21. srpnja 2022. godine intervjuiran je ravnatelj Zavoda za prostorno uređenje pri Ministarstvu prostornog uređenja i državne imovine, Bojan Linardić, na temu prostorno planske dokumentacije vojnog poligona. Zaključeno je da Zavod za prostorno planiranje nije nadležan za donošenje prostornih planova vojnih poligona, te da će u Državnom planu prostornog razvoja Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ također biti prikazan kao površina posebne namjene.⁴²

U veljači 2023. godine Grad Slunj je na svojim službenim stranicama objavio Odluku o donošenju trećih izmjena i dopuna prostornog plana, u kojoj pod ciljevima i programskim polazištima navode .. *redefiniranje granice vojnog poligona i namjene površina uz novoutvrđenu granicu*...⁴³ kao jedan od razloga pokretanja novih izmjena prostornog plana. Iz navedenog se može zaključiti da se novim

⁴² Korak, M., Linardić, B., Prostorni plan Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“, 2022

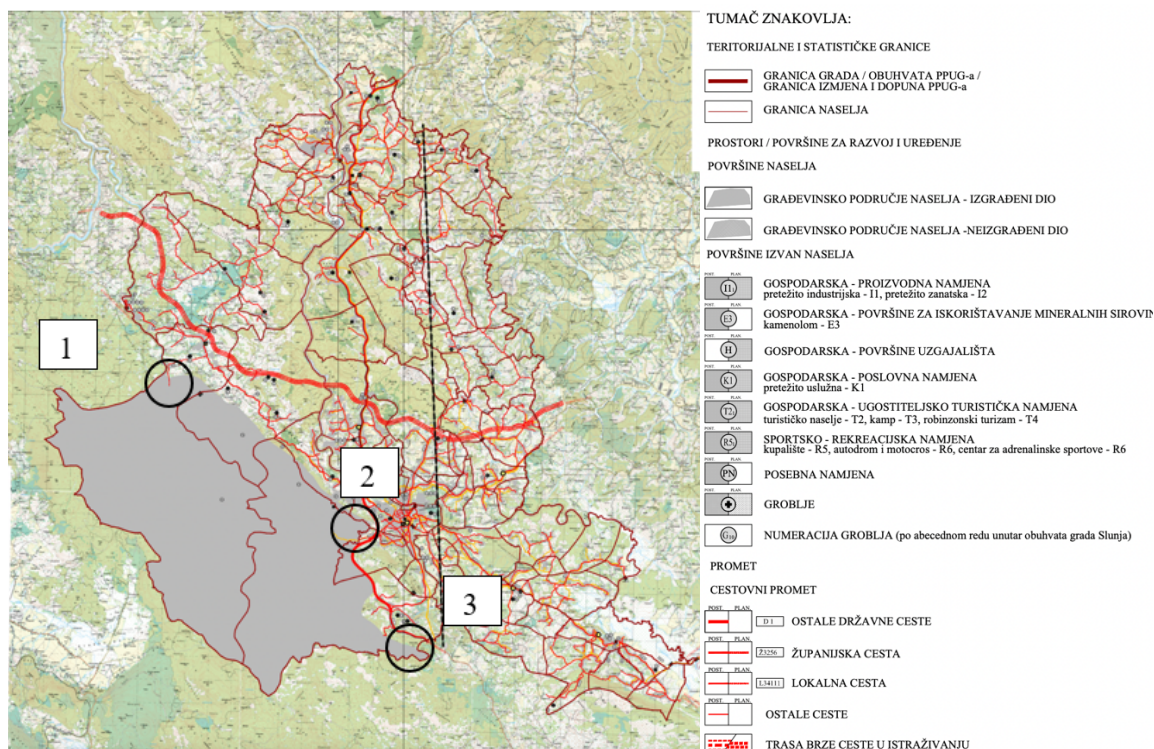
⁴³ Internet stranica Grada Slunja

izmjena prostornog plana grada Slunja i dalje neće ulaziti u prostorno planiranje površina vojnog poligona, već će se zadržati dosadašnji prikaz namjene Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ na prostorno planskoj dokumentaciji grada Slunja.

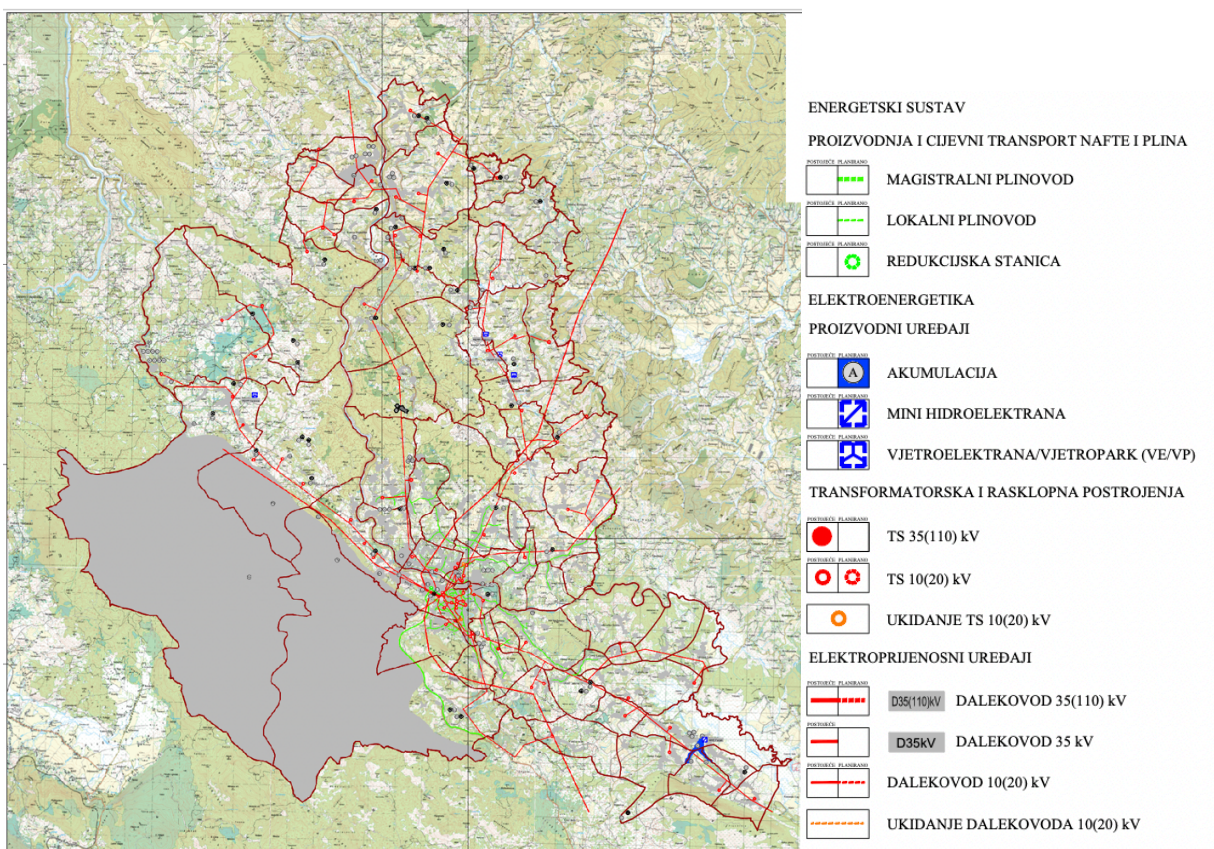
Slika 29. Izvod iz Prostornog plana uređenja Grada Slunja - „List 1. Korištenje i namjena“

Na slici 29 prikazan je isječak kartografskog prikaza „List 1. Korištenje i namjena prostora“, gdje se vidi namjena površina unutar obuhvata. Za administrativno područje grada Slunja prostornim planom planirane su sljedeće namjene: građevinska područja naselja, gospodarske zone, sportsko-rekreacijske zone, šume, poljoprivredno zemljište, vodne površine i dr., dok je prostor Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ označen oznakom N – posebna namjena iz koje se ne može iščitati ili pretpostaviti sadržaj kao što je to s drugim namjenama.

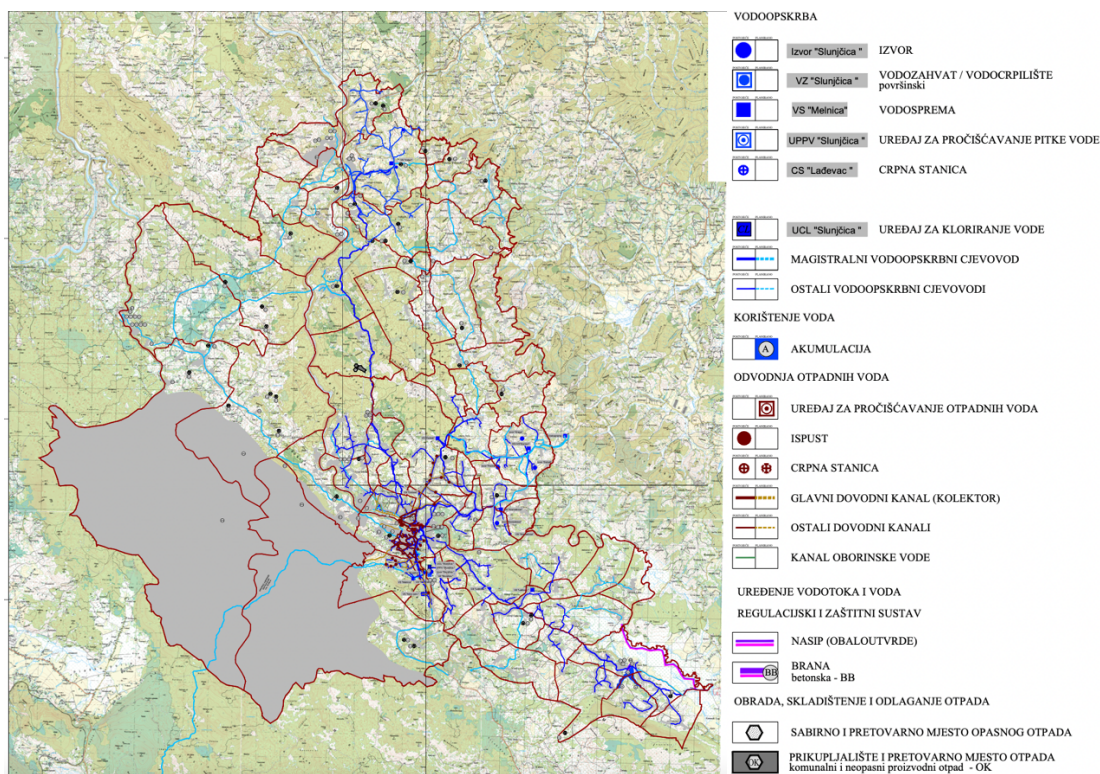
Slika 30. Izvod iz prostorno planske dokumentacije - „List 2.1. Infrastrukturni sustav – promet, pošta, elektroničke komunikacije“ iz PPUG Slunja

Na slici 30 prikazan je izvod kartografskog prikaza iz prostornog plana grada Slunja „List 2.1. Infrastrukturni sustav – promet pošta, elektroničke komunikacije“. Unutar administrativne površine grada Slunja prikazane su postojeće i planirane ceste, vodovi i kanali, građevine radio i TV sustava veza i dr., dok su unutar obuhvata Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prikazane samo granice naselja. Na slici 30 označene su tri prometnice koje povezuju Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ s ostalim naseljima unutar administrativnog obuhvata grada Slunja. Prometnice pod brojem jedan i tri nemaju oznaku na kartografskom prikazu 2.1., te je pretpostavka da pripadaju nerazvrstanim cestama, dok je prometnica pod brojem dva na slici, označena kao L34151, odnosno kao lokalna prometnica.

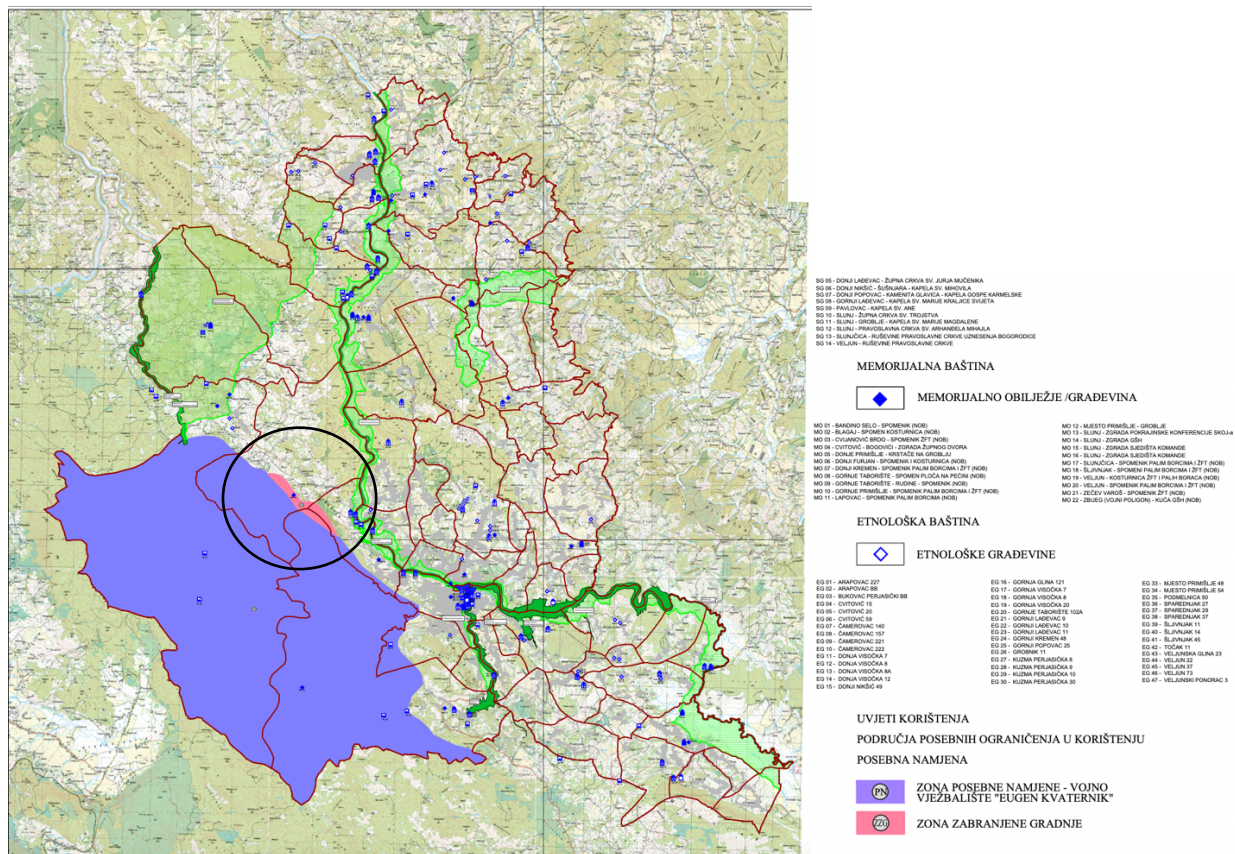
Slika 31. Izvod iz prostorno planske dokumentacije - „List 2.2. Infrastrukturni sustav – energetski sustav“ iz PPUG Slunj

Na slici 31 prikazan je kartografski prikaz „List 2.2. Infrastrukturni sustav – energetski sustav“. Iz priloženog se vidi da preko prostora vojnog poligona prelazi dalekovod TS35(110)kV, odnosno isti ima mogućnost priključenja na električnu energiju.

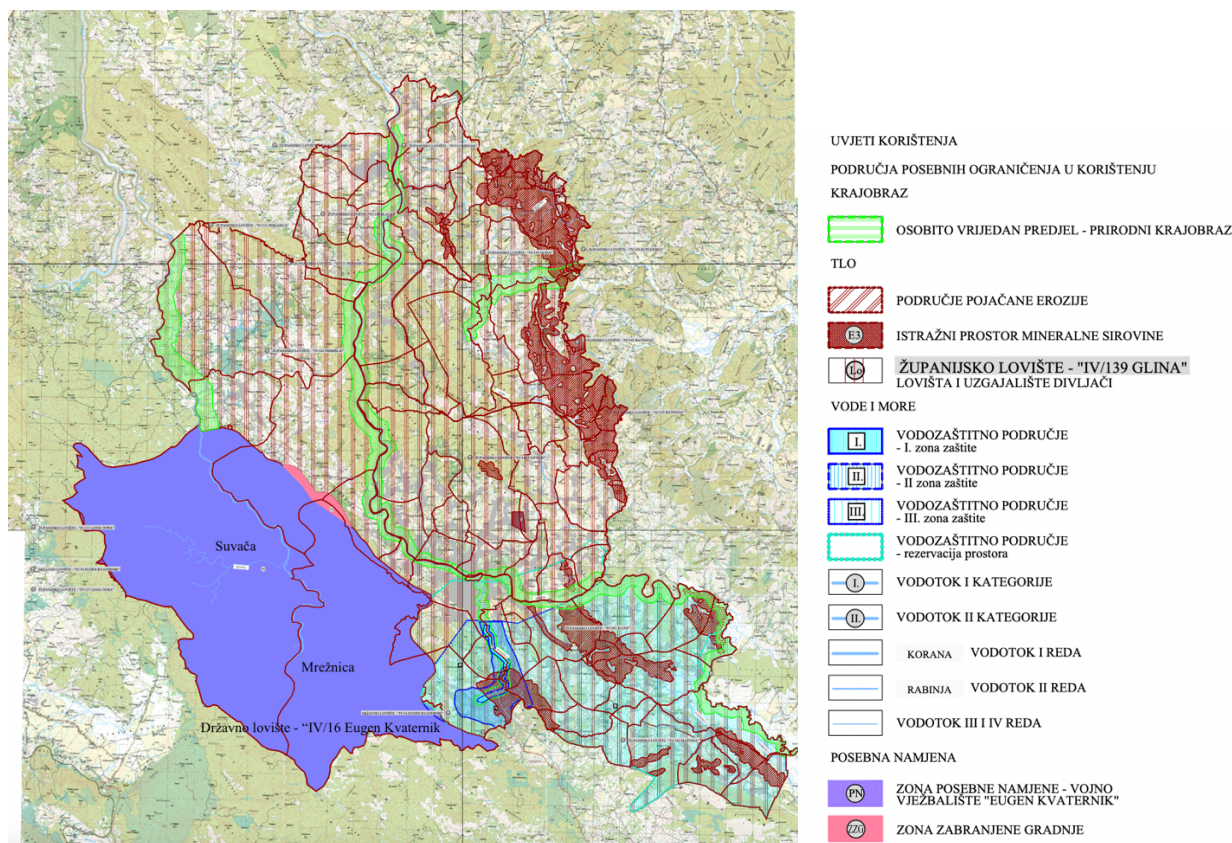
Slika 32. Izvod iz prostorno planske dokumentacije - „List 2.3. Infrastrukturni sustavi – vodno-gospodarski sustav, obrada, skladištenje i odlaganje otpada“ iz PPUG Slunj

Na slici 32 prikazan je izvod kartografskog prikaza iz prostornog plana grada Slunja, „List 2.3. Infrastrukturni sustavi – vodno-gospodarski sustav, obrada, skladištenje i odlaganje otpada“. Iz istoga je vidljivo da preko Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prelazi gravitacijski cjevovod, odnosno da isti ima mogućnost priključenja na vodoopskrbnu mrežu.

Sa slike 33 vidljivo je da je sa sjeverne strane Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ označena zona zabrane gradnje bez prethodne suglasnosti Ministarstva obrane. Također, u tekstualnom dijelu PPUG Slunja navedena su nepokretna kulturna dobra koja su smještena unutar vojnog poligona (čl. 184 PPUG Slunj), a to su sljedeća: zidana pećina na vrelu Suhavice, Stara crkvena, Grkov vrh, Suvi Slunj, nepoznata utvrda - stari grad (utvrda nepoznatog imena i lokacije u brdima južno od puta Slunja do Primišlja), Budim (srednjovjekovni lokalitet – stražarnica na koti 328), Zbjeg (kuća – zaštićeno kulturno dobro, memorijalna građevina).

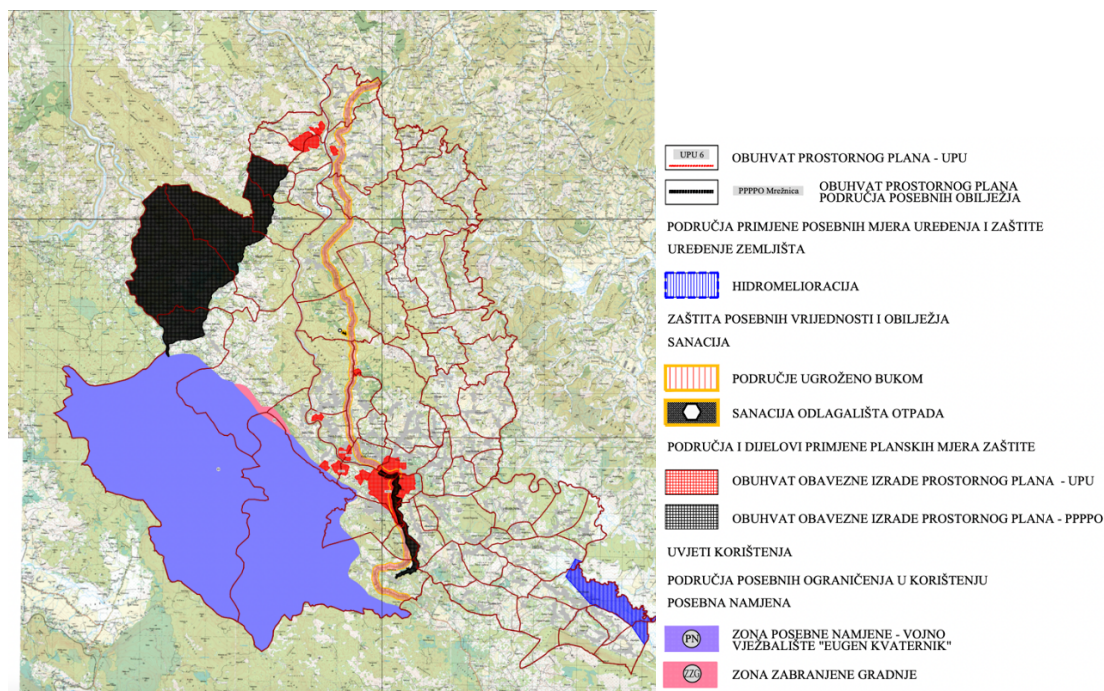
Postojanje vojnog poligona ne samo da stvara ograničenja u korištenju površine pod vojnim poligonom, već postavlja uvjete u svojoj neposrednoj okolini. Također, postojanje kulturnih dobara dovoljan je razlog višenamjenskog korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“.

Slika 34. Izvod iz prostorno planske dokumentacije - „List 3.2. Uvjeti korištenja i zaštite prostora – područja primjene posebnih ograničenja u korištenju“ iz PPUG

Slika 34 prikazuje područja primjene posebnih ograničenja u korištenju. Tako se unutar obuhvata PPUG Slunj mogu vidjeti površine namijenjene istražnom prostoru mineralnih sirovina, zone sanitarne zaštite (oko izvora „Slunjčica“), zone zabrane gradnje uz sjeverni dio Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“. Iako su i na kartografskom prikazu 1.1. namjena i korištenje površina prikazane rijeke unutar obuhvata Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“, na slici 28 se vidi da su u kartografskom prikazu 3.2. imenovane iste, te se Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ obilježava kao „Državno lovište – „IV/16 Eugen Kvaternik“. Iz istog se vidi kako je izvor rijeke Mrežnice smješten u srcu vojnog poligona, a nije mu dozvoljen pristup civilnim posjetiteljima.

Postojanje krajobraznih vrijednosti, poput rijeke Mrežnice, dodatan je razlog višenamjenskog korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“.

Slika 35. Izvod iz prostorno planske dokumentacije - „List 3.3. Uvjeti korištenja i zaštite prostora – područje primjene posebnih mjera uređenja i zaštite“ iz PPUG Slunj

Na slici 35 prikazana su područja primjene posebnih mjera i uvjeta uređenja i zaštite. Na istom su prikazane površine za koje je obavezna izrada urbanističkog plana uređenja, prostornog plana područja posebnog obilježja, područja ugrožena bukom i dr. Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ na navedenom prikazu nema posebnih oznaka, iako se u tekstualnom dijelu PPUG Slunja navodi da je Studija utjecaja na okoliš iz 2003. godine predložila izradu prostornog plana posebne namjene tog područja koji bi bio interni dokument poligona.

Iz svega navedenog može se zaključiti da se temeljem prostorno planske dokumentacije grada Slunja ne može odrediti sadržaj Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“, odnosno da isti nije dostupan za javnost, no može se utvrditi da postoje prometnice koje povezuju vojni poligon s gradom Slunjem, kao i da vojni poligon ima mogućnost priključenja na električnu mrežu te na vodoopskrbni sustav. Uspostavljanjem zone zabranjene gradnje, poligon ograničava lokalne razvojne mogućnosti budući da utječe na površine koji nisu unutar njegovog obuhvata. Unutar vojnog poligona smješten je izvor rijeke Mrežnice te nekoliko nepokretnih kulturnih dobara, koji su osnovni razlog javnog interesa, te kao takvi daju uporište za višenamjensko korištenje Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“.

5. MODELI INTEGRACIJA VOJNIH POLIGONA U GRADOVE

Analizom strateških dokumenata i povelja u poglavlju teorijskih polazišta prepoznate su značajnije smjernice za integraciju vojnog poligona u grad. Njihovo prepoznavanje u primjerima dobre prakse dodatna su potvrda njihove važnosti u pripremi procesa integracije te svojevrsna potvrda o dobrom upravljanju i višenamjenskom korištenju istih.

Analizom Forte Marghere i Utvrde Monoštor, odnosno revitaliziranih vojnih sklopova, oblikovane su smjernice za pripremu procesa integracije, koje su zajedničke za sve modele integracije vojnih poligona u grad, dok je svaka analiza aktivnog vojnog poligona generirala po jedan generalni model integracije vojnog poligona u grad.

U tablici 8 komparirane su prepoznate EU paradigme po analiziranim vojnim sklopovima, a cilj komparacije vojnih poligona iz primjera dobre prakse s Vojnim poligonom „Eugen Kvaternik“ je prikaz polazišnog, odnosno trenutnog načina korištenja i upravljanja Vojnim poligonom „Eugen Kvaternik“ kao i njegova načina korištenja.

Tablica 8. Implementacije smjernica EU povelja u vojnim sklopovima

Dokument	Smjernica	Forte Margera	Utvrda monoštor	Dartmoor	Puckapunyal	Glen of Immal	Vojni poligon „Eugen Kvaternik“
Leipziška povelja	suradnja privatnog i javnog sektora	+	+	+	+	+	-
	povezivanje različitih područja grada	+	+	+	+	+	-
	preventivna politika i scenariji	-	-	+	+	+	-
Toledska deklaracija	socijalno uključiv urbani razvoj	+	+	+	+	+	-
	povezivanje različitih područja grada	+	+	+	+	+	-

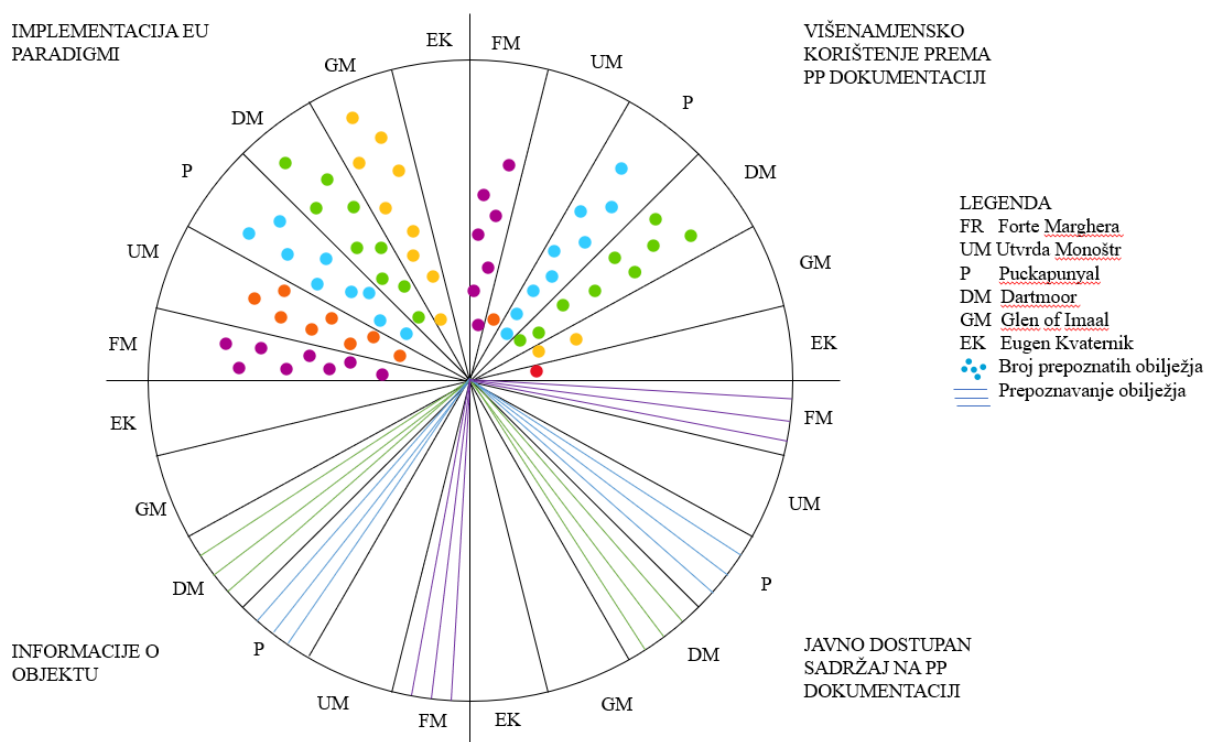
	sudjelovanje lokalnih dionika u stvaranju novog rješenja	+	+	+	+	+	-
	urbana regeneracija	+	+	+	+	+	-
Deklaracija iz Davosa	„koncept Baukultur“	-	-	-	-	-	-
	odgovorno korištenje zemljišta	+	+	+	+	+	-
	povezivanje različitih dijelova grada	+	+	+	+	+	-
Nova povelja iz Leipziga	fleksibilnost gradova i stvaranje preventivne politike i scenarija	-	-	-	-	-	-
	višenamjensko korištenje	+	+	+	+	+	-
	sudjelovanje lokalnih dionika u stvaranju novih rješenja	+	+	+	+	+	-
Novi europski Bauhaus	interdisciplinarni timski rad	+	+	+	-	-	-
	povezivanje različitih dijelova grada	+	+	+	+	+	-
	sudjelovanje lokalnih dionika u stvaranju novog rješenja	+	+	+	+	+	-

Budući da je civilnim posjetiteljima zabranjen pristup području Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ te isti prostornim planiranjem Grada Slunja ograničava razvoj pojedinih područja, može se utvrditi da se ne koristi višenamjenski kao i da lokalno stanovništvo ne sudjeluje u stvaranju novih rješenja, odnosno da ne postoji suradnja privatnog i javnog sektora. Budući da se Ministarstvo obrane izjasnilo da ne ustupa podatke o sadržaju i namjeni Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“, upitno je postojanje prostornog plana Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ ili preventivnih planova i scenarija. Iz tablice je vidljivo da niti jedna smjernica EU povelja/dokumenta nije prepoznata u korištenju i upravljanju Vojnim poligonom „Eugen Kvaternik“, odnosno da nije integriran u grad.

Da bi se analizirani primjeri mogli usporediti potrebno ih je istoznačno prikazati. Postavljeni su kriteriji koji su uzeti u obzir kao značajni za integraciju vojnog sklopa u grad.

Kriteriji su sljedeći:

1. implementacija EU paradigmi – značajne smjernice u integraciji vojnog sklopa u grad. Od prepoznatih 10 različitih smjernica, jedino „koncept Baukultur“ nije prepoznat u ni u jednom promatranom primjeru, stoga je najveći broj smjernica koje se mogu prepoznati i implementirati devet.
2. prikaz višenamjenskog korištenja na prostorno planskoj dokumentaciji
3. prikaz objekata unutar vojnog sklopa
4. informacije o objektu unutar vojnog sklopa – kao razrada prostorno planske dokumentacije.

Slika 36. Usporedba analiziranih primjera vojnih sklopova

Na slici 36 uspoređeni su analizirani primjeri integracije vojnog sklopa u grad i aktivnog Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ koji nije integriran u grad Slunj. Zasićenost bodovima unutar promatranog vojnog sklopa predstavlja broj smjernica EU paradigmi koje su prepoznate u njima, odnosno broj namjena unutar vojnog sklopa koje su prikazane na prostorno planskoj dokumentaciji. Ravne linije unutar promatranog vojnog sklopa predstavljaju javno dostupne informacije o objektima, dok se za ostale smatra da oblik i način korištenja nije kompatibilan s javnim korištenjem stoga za iste nisu dostupne informacije.

Implementacija EU paradigmi u analizirane vojne sklopove prikazana je u tablici 8 iz koje je vidljivo da se u upravljanju Vojnim poligonom „Eugen Kvaternik“ nije prepoznata niti jedna smjernica (0/9), dok su u primjerima dobre prakse aktivnih vojnih sklopova prepoznate sve smjernice (9/9), u primjerima integracije napuštenih vojnih sklopova nije prepoznata samo smjernica o preventivnim scenarijima (8/9). Postavljen je kriterij prikaza višenamjenskog korištenja vojnih sklopova u prostorno planskoj dokumentaciji.

Za Forte Margheru je na prostornom prikazu označeno sedam različitih namjena koje su pridružene naznačenim objektima, dok je za Utvrdu Monoštar na prostorno planskoj dokumentaciji prikaz samo oblik utvrde iz kojeg se ne može iščitati namjena koja je dobivena istraživanjem ostale literature (hoteli, restorani i dr.). Stoga je za nju na promatranom području dijagrama zasićenost jednim bodom.

Budući da za područje aktivnog vojnog poligona Dartmoora postoji geoinformacijski sustav, mogućnosti dobivanja informacija su do detalja vlasništvo objekta, stoga je na dijagramu na slici 30 u promatranom području Dartmoora maksimalna zasićenost bodovima.

Za područje aktivnog vojnog poligona Glen of Imaal prema prostornom prikazu prepoznate su dvije namjene: vojna i pješački koridori, stoga je za njega u promatranom području dijagrama zasićenost dvije točkice. Za područje Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ zasićenost je jedna točkica u promatranom području dijagrama, budući da se na prostorno planskoj dokumentaciji može iščitati samo posebna (vojna) namjena.

5.1. Priprema za proces integracije

Analize sklopova bez aktivne vojne funkcije, Forte Marghere i Utvrde Monoštor, generirale su sljedeće temeljne smjernice i dionike zajedničke za sve modele integracije, a odnose se na proces pripreme integracije vojnog poligona u grad:

1. osnivanje interdisciplinarnog tima stručnjaka – suradnja stručnjaka različitih profila koji će postaviti problemska pitanja u procesu integracije i odrediti metode koje će se koristiti kako bi se dobili odgovori
2. suradnja privatnog i javnog sektora – istraživanje potreba privatnog i javnog sektora koje bi se mogle zadovoljiti na prostornu vojnog poligona
3. uključivanje lokalnih dionika u proces integracije – povremeno eksperimentalno korištenje vojnog poligona s ciljem određivanja njegovog budućeg višenamjenskog korištenja
4. osnivanje javne ustanove – kao dodirnu točku koja usklađuje javni interes i interes obrane, te komunicira s javnosti dane slobodnog ulaza kao i njihovu zaštitu tijekom kretanja unutar prostora vojnog poligona.

Navedene smjernice i dionici neophodni su kako bi proces integracije bio uspješan te da bi se daljnje višenamjensko korištenje vojnog poligona realiziralo u skladu s načelima održivog razvoja, zadovoljavajući potrebe i interes lokalnog stanovništva, a da pri tome ne ugrožavaju primarnu namjenu vojnog poligona.

5.2. Model 1 – otvaranje dijela područja vojnog poligona

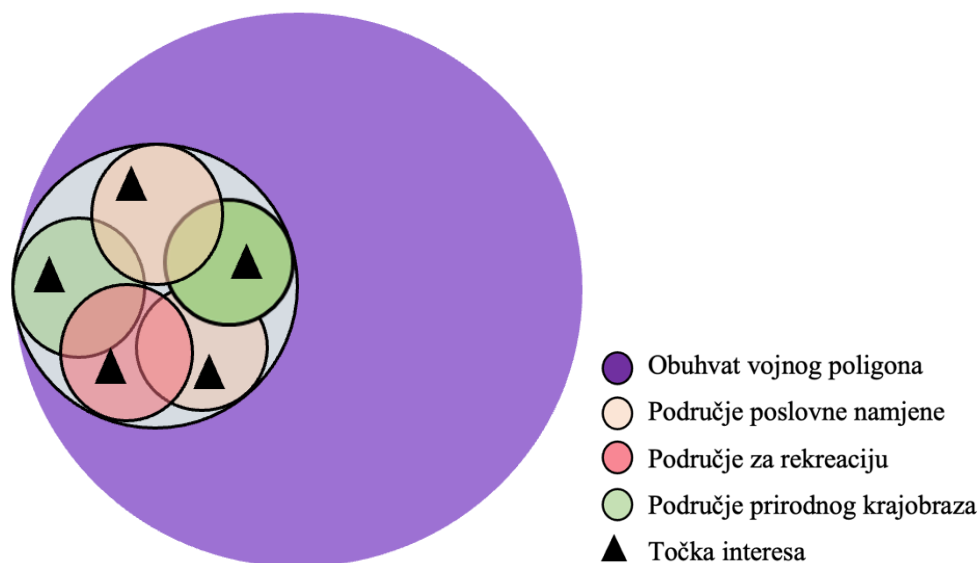
Otvaranjem dijela područja vojnog poligona za civilne posjetitelje, temeljem primjera dobre prakse vojnog poligona Puckapunyal, karakterističnim sadržajem kojim bi se zadovoljile potrebe okolnog stanovništva, bez ometanja primarne vojne namjene, zahtijevalo bi značaju uspostavu sigurnosnih režima upravo zbog paralelnog održavanja vojnih vježbi i aktivnosti ostalih korisnika na zajedničkom prostoru.

Integracija dijela područja vojnog poligona od posebnog je značaja za grad ako sadržaj integriranog dijela rješava izazove grada kao npr. skladišni prostori gdje bi se čuvale stvari potrebne za izvanredne situacije, prostorije potrebne za rad udruga, sportske dvorane za održavanje sportskih

manifestacija i dr. Da bi se dio područja vojnog poligona integrirao u grad prema Modelu 1, neophodne su prometnice unutar integriranog područja vojnog poligona kojima bi bio dozvoljen promet motornim vozilima civilnih posjetitelja do točke interesa.

Postavljanjem signalizacije poput crvenih zastavica danju ili crvenog svjetla noću, civilnim posjetiteljima bi bio zabranjen ulaz u vojni poligon zbog opasnosti tijekom održavanja vojnih vježbi, no ako se vježbe odvijaju za vrijeme slobodnog ulaza za posjetitelje, tada je neophodna i organizacija unutarnjeg nadzora nad posjetiteljima.

S aspekta prostornog planiranja višenamjenskog korištenja vojnog poligona prema Modelu 1, neophodno je na prostorno planskoj dokumentaciji naznačiti namjene zemljišta koje se višenamjenski koriste, odnosno namjene površina koje koriste civilni posjetitelji. Primjer planiranja namjena prema Modelu 1 prikazan je na slici ispod.

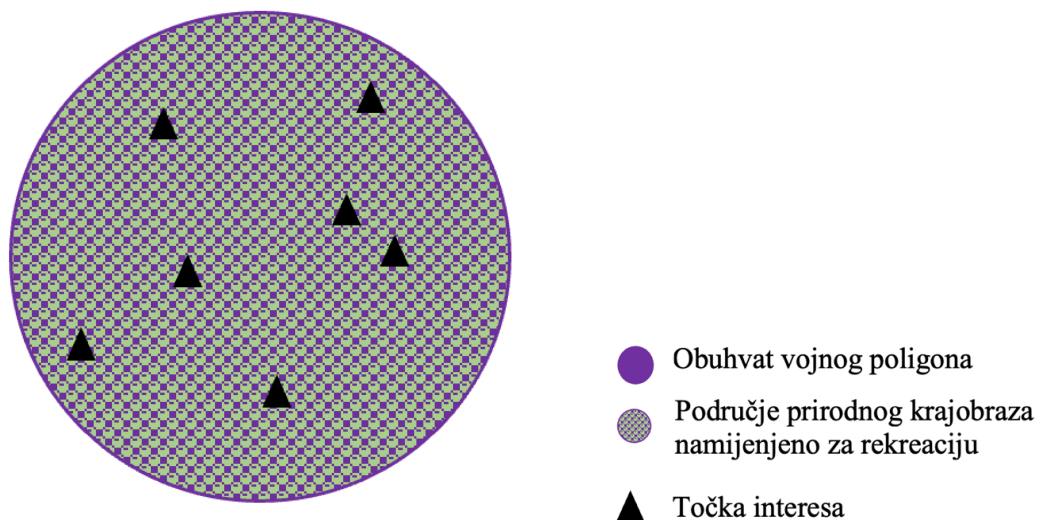

Slika 37. Planiranje namjene površina dijela područja vojnog poligona dostupno civilnim posjetiteljima prema Modelu 1

5.3. Model 2 – otvaranje cjelokupnog područja vojnog poligona

Temeljem primjera dobre prakse vojnog poligona Dartmoor koji je smješten unutar nacionalnog parka, oblikovat će se model integracije vojnog poligona u njegovom potpunom obuhvatu u grad. Višenamjenski način korištenja vojnog poligona je tada usko vezan s rekreacijskim i sportskim aktivnostima posjetitelja koje se mogu održavati i za vrijeme održavanja primarne vojne obuke, odnosno za vrijeme kada se ne održavaju vježbe koje bi predstavljale opasnost za posjetitelje. Kao i u Modelu 1, obvezna je signalizacija na terenu u vrijeme kada se održavaju vojne vježbe, no bez mogućnosti prometovanja motornim vozilom unutar područja vojnog poligona.

Jahanje, slikanje, trčanje, vožnja biciklom samo su neke od mogućnosti višenamjenskog korištenja vojnog poligona prema ovom modelu integracije. Također, otvaranje površina vojnog poligona lokalnim poljoprivrednicima u svrhu održavanja ravnoteže ekosustava, uzgoja kultura i sl. pridonijela bi gospodarskom rastu i razvoju zajednice. S aspekta prostornog planiranja obuhvata vojnog poligona prema Modelu 2, neophodno je planiranje namjena površina cijelog vojnog poligona, koji i tada može u manjoj površini zadržati posebnu namjenu predviđenu za održavanje vojnih vježbi koje bi predstavljale opasnost za posjetitelje. Planiranje namjene korištenja vojnog poligona za civilne posjetitelje prikazano je na slici 38, a mogao bi se planirati kao zelene površine, odnosno područje prirodnog krajobraza dostupno javnosti u svrhu rekreacije.

Slika 38. Planiranje namjene površine cjelokupnog područja vojnog poligona prema Modelu 2

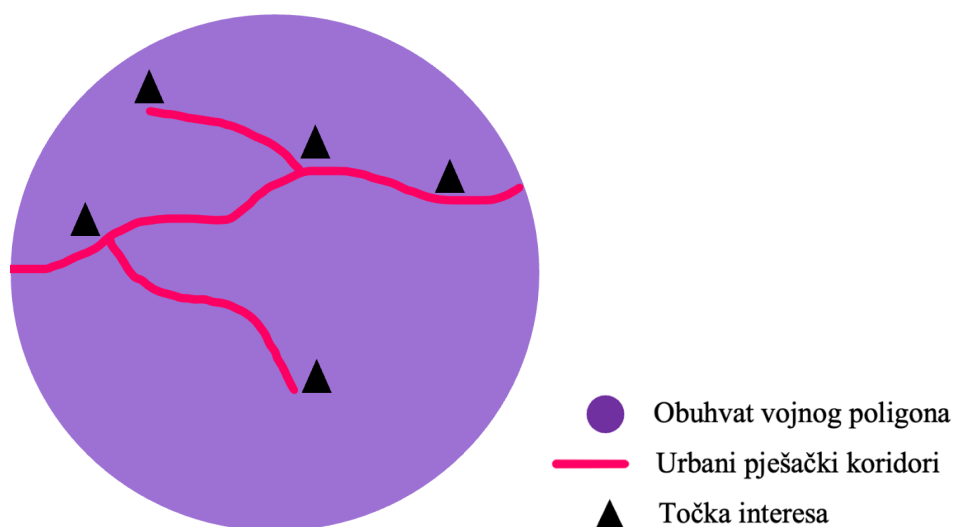
5.4. Model 3 – urbani pješački koridori

Formiranjem urbanih pješačkih koridora, koji bi obuhvat vojnog poligona umrežili s postojećim pješačkim koridorima izvan vojnog poligona, glavna je ideja trećeg modela integracije vojnog poligona u grad, a temelji se na primjeru vojnog poligona Glen of Imaal.

Povećanjem mreže zelene infrastrukture unutar obuhvata vojnog poligona, posjetitelji bi imali mogućnost urbanim pješačkim koridorima doći do značajnih lokaliteta, odnosno točaka interesa unutar vojnog poligona bez ometanja primarne namjene vojnog poligona.

Iako je ovakav način integracije vojnog poligona u grad najmanji po površini koja je dostupna posjetiteljima, ako uspostavljene urbane pješačke rute vode do značajnih lokaliteta, tada mogu znatno pridonijeti turističkoj ponudi lokalne zajednice te utjecati na gospodarski razvoj zajednice. Kao i u Modelu 1 i 2, obvezna je signalizacija na terenu u vrijeme kada se održavaju vojne vježbe ako predstavljaju opasnost za posjetitelje.

Urbane pješačke koridore neophodno je tada označiti na prostorno planskoj dokumentaciji, a namjenu preostale površine vojnog poligona tada nije potrebno posebno planirati, kao na slici ispod. Planirani urbani pješački koridori koristili bi se isključivo za promet bez motornih vozila.

Slika 39. Planiranje urbanih pješačkih koridora do točaka interesa prema Modelu 3

Tablica 9 daje objedinjeni prikaz komparacije uspostavljenih modela integracije vojnog poligona u grad temeljenih na primjerima dobre prakse, s aspekta područja dostupnog za civilne posjetitelje namjene, prometa i točki interesa.

Tablica 9. Komparacija modela integracija vojnih poligona u grad

	MODELI INTEGRACIJA		
	MODEL 1	MODEL 2	MODEL 3
Područje vojnog poligona dostupno civilnim posjetiteljima	dio područja	cjelokupno područje	urbani pješački koridori - mikrolokacije
Mogućnosti višenamjenskog korištenja	namjena u skladu s potrebama lokalnog stanovništva	rekreacijske svrhe (bicikliranje, pješačenje, jahanje, slikanje, radionice na otvorenom)	urbani koridori do točki interesa
Promet	mogućnost ulaza motornim vozilom u područje dostupno civilnim posjetiteljima	zabranjen promet motornim vozilima civilnim posjetiteljima	zabranjen promet motornim vozilima civilnim posjetiteljima
Točke interesa	skladišta, sportski tereni, prostorije za rad udruga, površine za rekreaciju i sl.	kulturna dobra, prirodni krajobraz	kulturna dobra, prirodni krajobraz

6. INTEGRACIJA VOJNOG POLIGONA „EUGEN KVATERNIK“ U SLUNJ

Oblikovani modeli integracija aktivnih vojnih sklopova u grad temeljem primjera dobre prakse, aplicirani su na Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ i grad Slunj, s ciljem prikazivanja mogućnosti njegovog višenamjenskog korištenja.

Priprema za proces integracije

Kao što je prethodno zaključeno, koraci u pripremi integracije zajednički su u svim procesima integracije aktivnih vojnih poligona, stoga će se isti aplicirati i u pripremi integracije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ s određivanjem konkretnih dionika u procesu.

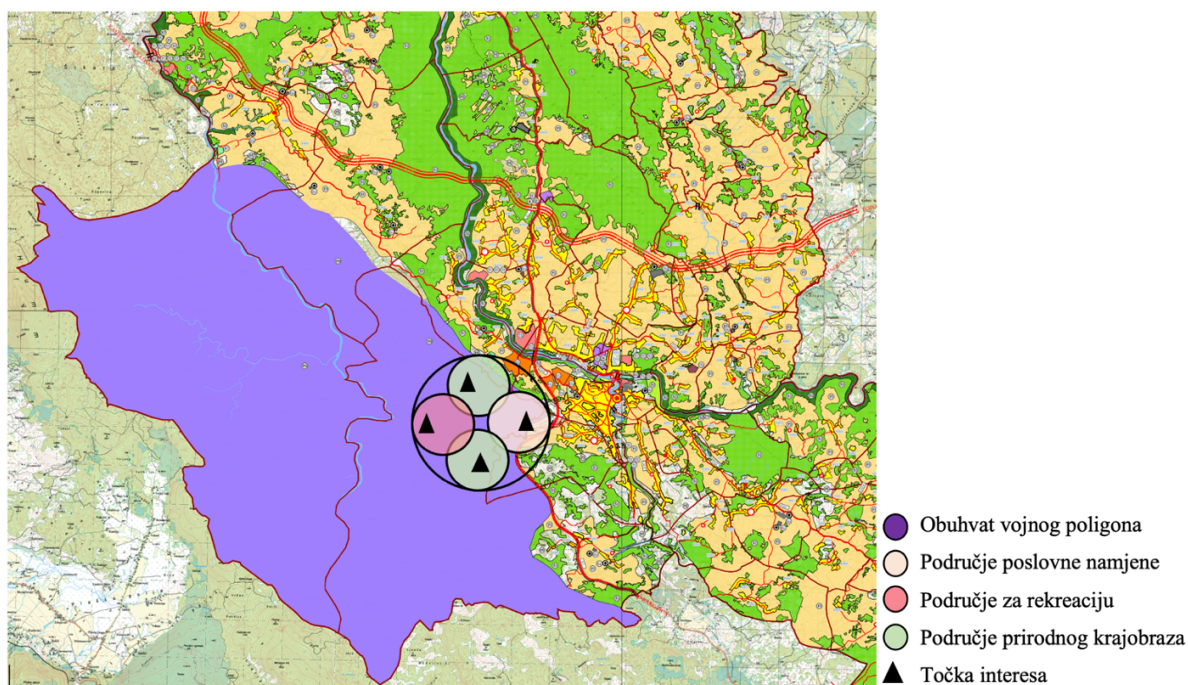
Koraci i dionici u procesu pripreme integracije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ u grad Slunj:

1. Grad Slunj i Ministarstvo obrane osnivaju interdisciplinarnu radnu skupinu s ciljem postavljanja i rješavanja problemskih pitanja integracije vojnog poligona
2. suradnja privatnog i javnog sektora – prema ustupljenim informacijama Ministarstva obrane o sadržaju vojnog poligona, Grad Slunj istražuje potrebe privatnog i javnog sektora koje bi se mogle zadovoljiti na prostornu vojnog poligona
3. uključivanje lokalnih dionika u proces integracije – lokalno stanovništvo povremeno eksperimentalno koristi vojni poligon s ciljem određivanja sadržaja i budućeg višenamjenskog korištenja prostora vojnog poligona (npr., održavanje festivala, ribolov, škole jahanja, lov, različiti sportski događaji i sl.)
4. Grad Slunj i Ministarstvo obrane osnivaju javnu ustanovu za upravljanje Vojnim poligonom „Eugen Kvaternik“ – dodirna točka koja usklađuje javni interes i interes obrane, te komunicira s javnošću dane slobodnog ulaza kao i njihovu zaštitu tijekom kretanja unutar prostora.

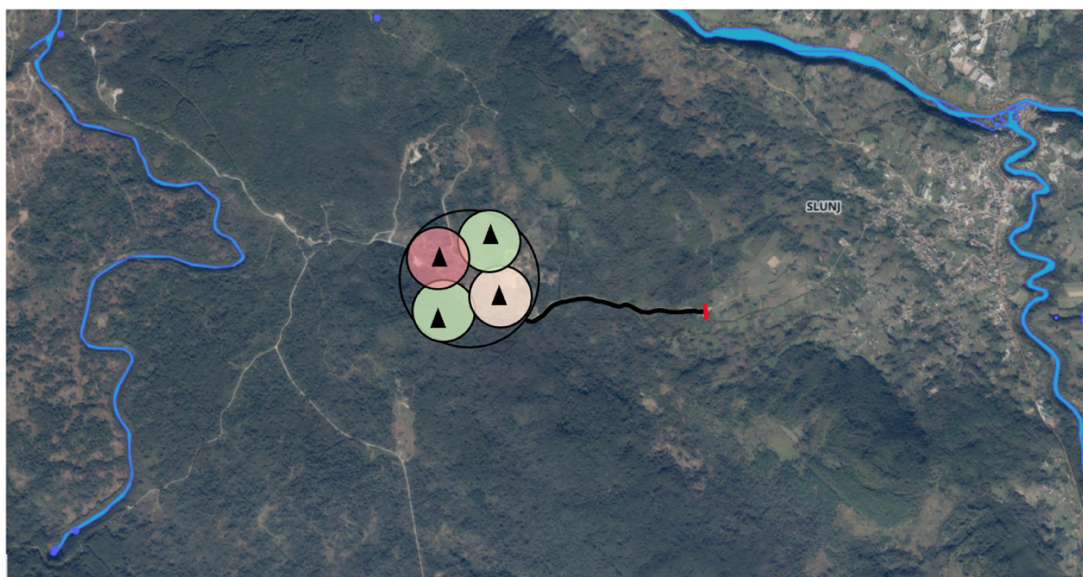
Model 1 – otvaranje dijela područja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“

Prema Modelu 1, otvaranje dijela područja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ za civilne posjetitelje može koristiti lokalnom stanovništvu i gospodarstvu ako sadržajem rješava njihove probleme kao što su nedostatak sportskih terena, skladišni prostori, površine za rekreaciju, prostorije za rad udruga i druge stvari koje bi se prethodno utvrdile istraživanjem. Da bi se tržište smisleno ispitalo, potrebno je prethodno imati informacije o sadržaju Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“, što u ovom trenutku nije podatak koji je dostupan javnosti.

Na slici 40 prikazan je primjer prostornog planiranja višenamjenskog korištenja dijela područja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“, dok slika 41 prikazuje ilustraciju moguće primjene modela na podlozi digitalne ortofoto snimke iz zraka iz 2019./2020. godine, dostupno na geoportalu.

Slika 40. Prostorno planiranje višenamjenskog korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 1

Slika 41. Ilustracija moguće primjene integracije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 1

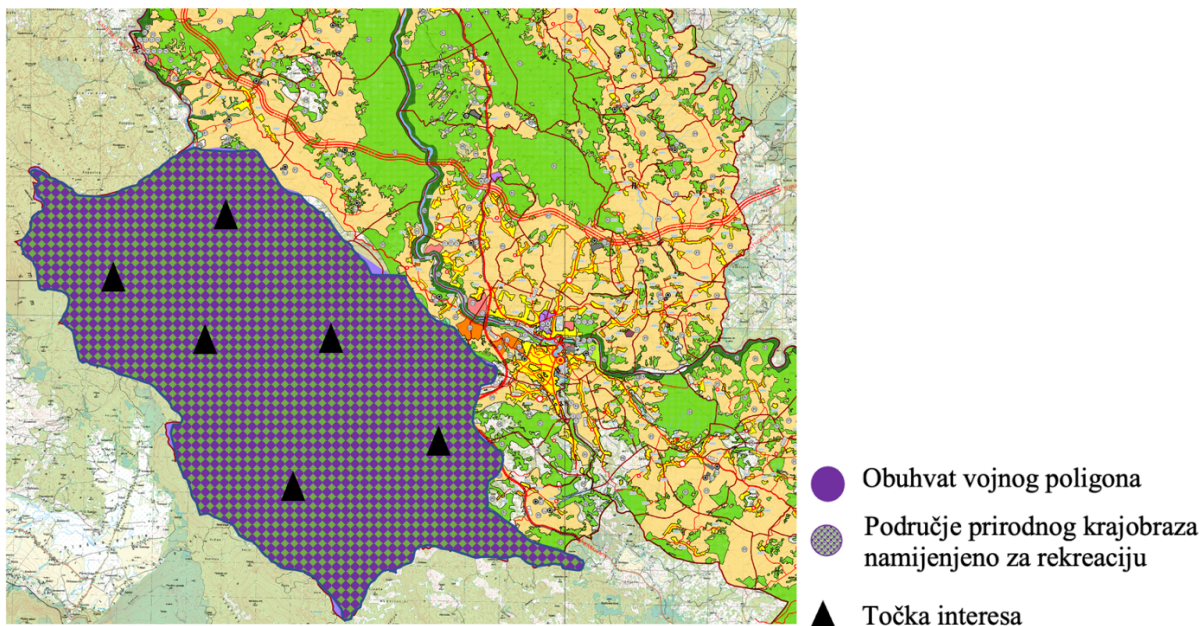
Na slici 41 prikazano je područje unutar površine Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ koje bi potencijalno bilo moguće integrirati na način da se dio područja namjeni za rekreaciju, a dio za gospodarsku, odnosno poslovnu namjenu. Preostali dio Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ bi i dalje bio zatvoren za civilne posjetitelje.

Unutar integriranog područja bilo bi moguće kretanje motornim vozilima. Također, prikazana je prometnica koja spaja dodirnu točku vojnog poligona i Grada Slunja s integriranim područjem, a prema predloženom modelu integracije iznosi 1 kilometar, odnosno višenamjenska zona unutar Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ smještena je na udaljenosti od oko 4 kilometra od središnjeg dijela Grada Slunja.

Model 2 - otvaranje cijelog područja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“

Prema modelu 2, Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ bi se cjelokupnim područjem otvorio za civilne posjetitelje za rekreacijske svrhe kao što su: lov, trčanje, jahanje, vožnja biciklom, slikanje, održavanje festivala i sl. Prema ovom modelu integracije, unutar područja vojnog poligona ne bi bilo moguće kretati se osobnim motornim vozilom budući da su sve površine namijenjene rekreaciji.

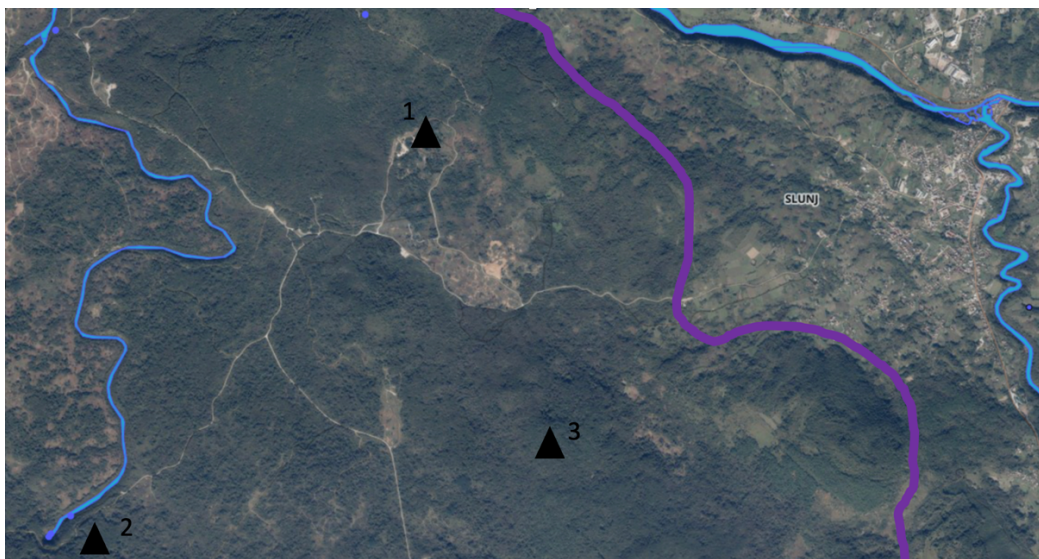
Kako nije dostupan podatak o sadržaju vojnog poligona, nije dostupna niti informacija o prometnicama unutar poligona. Omogućavanje kretanja osobnim motornim vozilom unutar područja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ zahtijevalo bi značajnu uspostavu sigurnosne i prometne infrastrukture. Planiranje namjene i korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 2 prikazano je na slici 42.

Slika 42. Prostorno planiranje višenamjenskog korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 2

Budući da je prema Modelu 2 Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ svojim cjelokupnim područjem otvoren za civilne posjetitelje, na prostornom planu uređenja neophodno je tada prikazati točke interesa poput nepokretnog kulturnog dobra, koje su smještene unutar područja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“, a dostupne su civilnim posjetiteljima. Cijelo područje vojnog poligona može se dodatno označiti prema slici 42 kao područje namijenjeno za rekreaciju, bez intervencija u prostoru.

Na slici 43 prikazana je moguća primjena Modela 2 na digitalnoj ortofoto snimci koja prikazuje dio područja vojnog poligona kao i u prethodnom modelu.

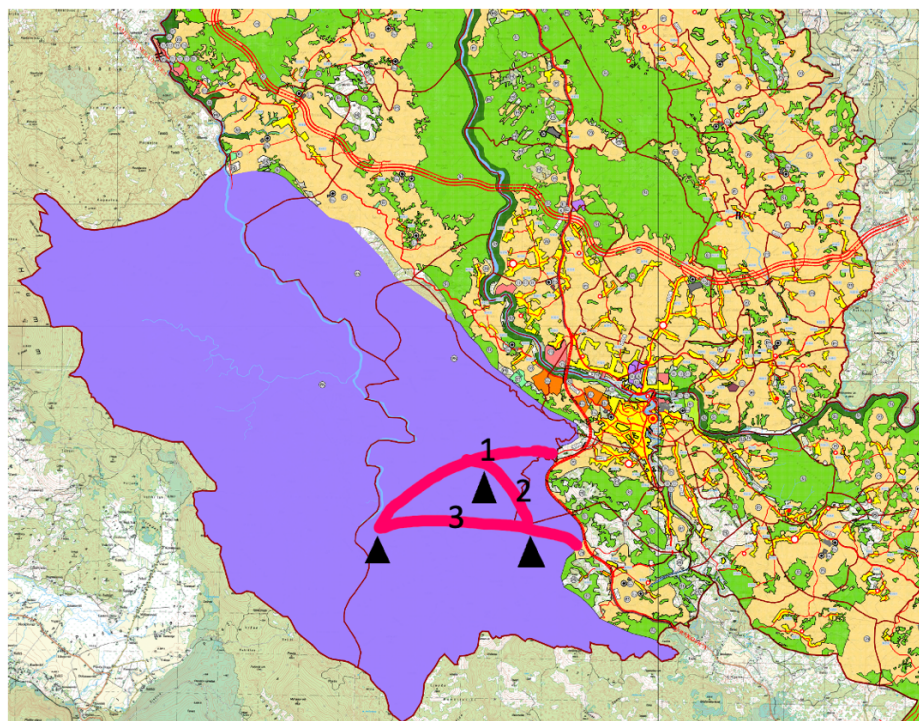
Slika 43. Ilustracija moguće primjene integracije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 2

Na slici 43 ljubičasta linija ilustrira granicu obuhvata Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ s Gradom Slunjem. Plava linija unutar obuhvata Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ označava rijeku Mrežnicu, a unutar područja Grada Slunja plava linija označava rijeku Slunjčicu i rijeku Koranu. Ilustrirane su tri točke interesa te su im dodijeljeni mogući sadržaji. Točka broj jedan ilustrira nepokretno kulturno dobro na udaljenosti oko 3 kilometra od ulaza u područje vojnog poligona, odnosno 6 kilometara od središnjeg dijela Grada Slunja. Točka broj dva prikazuje izvor rijeke Mrežnice na udaljenosti oko 6 kilometara od ulaza u područje vojnog poligona, a točka broj tri ilustrira područje pogodno za lov na udaljenosti oko 2 kilometra od ulaza u područje Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“

Model 3 – urbani pješački koridori

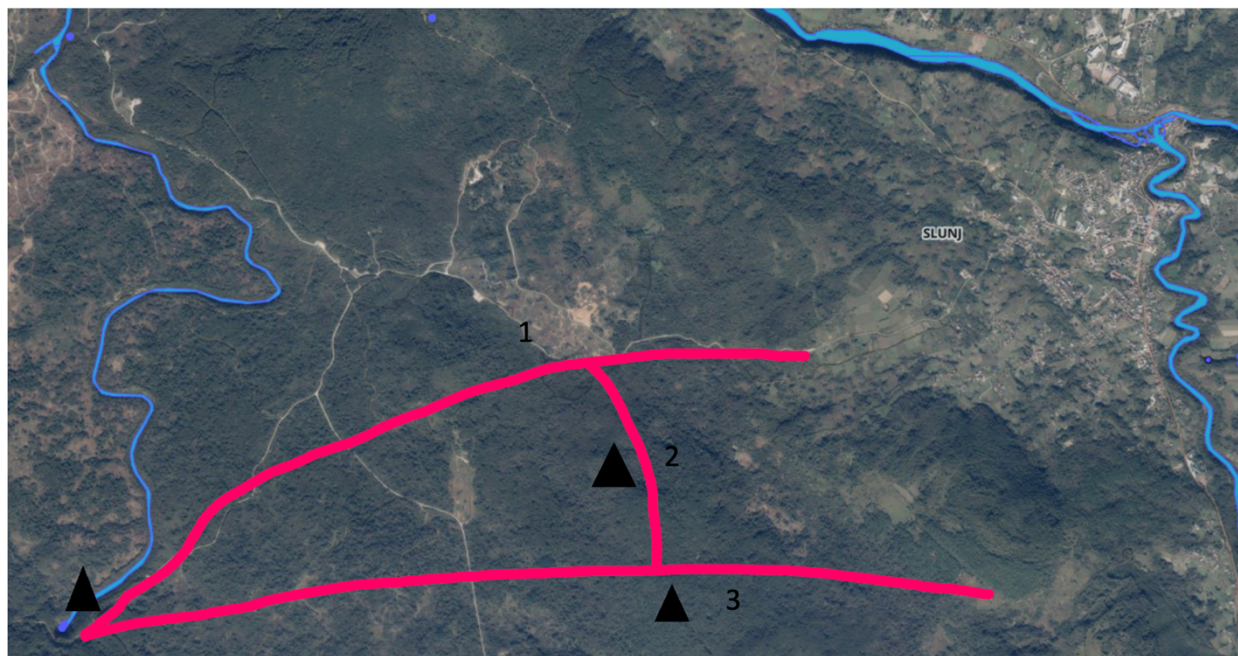
Uspostava urbanih pješačkih koridora do karakterističnih lokaliteta, kao što su nepokretna kulturna dobra, izvor rijeke Mrežnice, područja dostupna za ribolov i sl., glavna je ideja trećeg modela integracije.

Prostorno planiranje višenamjenski korištenog Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 3 temelji se na prikazivanju urbanih pješačkih koridora na prostornim planovima kao što je prikazano na slici 44.

Slika 44. Prostorno planiranje višenamjenskog korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 3

Slika 45 prikazuje ilustraciju mogućnosti uspostave urbanih pješačkih koridora do ilustriranog nepokretnog kulturnog dobra i izvora rijeke Mrežnice. Brojevima od jedan do tri označeni su urbani pješački koridori koji vode do točki interesa. Koridor broj jedan duljine oko 7 kilometara vodi do izvora rijeke Mrežnice, koridor broj dva duljine 3 km spaja koridore broje jedan i tri te prolazi uz točku interesa, dok koridor broj tri duljine oko 8 kilometara spaja izvor rijeke Mrežnice s ilustriranom spojnom točkom pješačkih koridora izvan područja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“, stvarajući mrežu zelene infrastrukture.

Slika 45. Ilustracija moguće primjene integracije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 3

Budući da je Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ trenutno zatvoren za javnost te je nepoznat njegov sadržaj, odbacuje se Model 1 kao mogućnost njegova višenamjenskog korištenja. Da bi se koristio na takav način, potrebno je prethodno saznati koji sadržaj koji vojni poligon ima, a da bi koristio Gradu i stanovništvu, kao što su prostorije gdje bi Grad mogao skladištiti svoje stvari, ili sportski tereni koji nedostaju stanovništvu i sl.

Otvaranje cijelog vojnog poligona za zainteresiranu javnost za rekreacijske aktivnosti, prema drugom modelu višenamjenskog korištenja, zahtijevalo bi uspostavu značajnog sustava zaštite civilnih posjetitelja, organizaciju prometa te organizaciju i usklađivanje vremena dozvoljenog za pristup javnosti i vremena održavanja vježbi, stoga se ovakav način integracije predlaže nakon već uspostavljene minimalne integracije koju prikazuje treći model integracije.

Treći model integracije uspostavljanjem urbanih pješačkih koridora do značajnih lokaliteta smatra se optimalnim načinom početne integracije koja će u najmanjoj mjeri zadirati u primarnu namjenu Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“. Također, pokazat će postoji li potreba i želja da se vojni poligon u cijelom području obuhvata otvori za javnost te hoće li se i koliko koristiti sadržaj dostupan civilnim posjetiteljima prema ovom modelu.

7. RASPRAVA I ZAKLJUČAK

Vojni poligoni kao perspektivne vojne građevine u Republici Hrvatskoj nisu dostupne za javnost. Zauzimanje velikih površina koje se samo povremeno koriste, a sadrže razna kulturna dobra i prirodne ljepote unutar svog obuhvata, otvara pitanje održivosti takvog načina korištenja. Također, postavlja se pitanje na koji način vojni poligon integrirati u grad u neposrednoj blizini te koje su to dobrobiti za grad koje mogu nastati ako se vojni poligon višenamjenski koristi.

Analizom strateških dokumenata prepoznate su smjernice za proces integracije aktivnog vojnog poligona u grad. Uključivanje lokalnog stanovništva u stvaranje novog konceptijskog rješenja višenamjenskog korištenja vojnog poligona te povezivanje različitih područja grada, najznačajnije su smjernice dobivene iz dokumenata strateškog planiranja i održivog razvoja. Budući da je u svakom analiziranom dokumentu prepoznato nekoliko smjernica koje bi imale utjecaj na proces integracije, postoji mogućnost da bi se analizom dodatnih dokumenata prepoznale dodatne smjernice koje bi pridonijele procesu integracije aktivnog vojnog poligona u grad te tako utjecale na oblikovanje modela integracije.

Dobivene smjernice svojevrsan su odgovor na prvo postavljeno problemsko pitanje: „*Može li se proces integracije ubrzati?*“

Analizom dostupnih sadržaja o primjerima dobre prakse integracije revitaliziranih i aktivnih vojnih sklopova dobiveni su odgovori na drugo postavljeno problemsko pitanje: „*Koji su modeli integracije vojnih poligona u aktivnoj primjeni?*“. Analiza revitaliziranih vojnih sklopova, odnosno sklopova koji se više ne koriste u vojne svrhe, oblikovala je dvije značajnije smjernice integracije i to eksperimentalno povremeno korištenje te osnivanje javne ustanove za upravljanje takvim područjem, dok je analiza aktivnih vojnih poligona koji se višenamjenski koriste pridonijela određivanju dostupnog sadržaja za civilne posjetitelje vojnog poligona. Budući da su neki od analiziranih primjera aktivni vojni poligoni, podaci dostupni za obradu su ograničavajućeg karaktera. Također, korištenjem većeg broja primjera dobre prakse, naročito višenamjenskog korištenja aktivnih vojnih sklopova, dobila bi se vjerodostojnija slika koja bi imala utjecaj i na oblikovanje modela integracija vojnog poligona u grad.

Budući da je Vojni poligon „Eugen Kvaternik“ najveći vojni poligon u Republici Hrvatskoj te je najvećim dijelom smješten unutar administrativnog područja Grada Slunja, odabran je kao primjer na koji su se aplicirali modeli integracije dobiveni iz primjera dobre prakse, a koji predstavljaju odgovor na treće problemsko pitanje: *„Koji je optimalan model za integraciju Vojnog poligona 'Eugen Kvaternik' u grad Slunj?“*

Prethodnom analizom geneze prostornog planiranja Grada Slunja utvrđeno je da nema zapisa o postojanju prostorno planske dokumentacije za područje koje bi obuhvaćalo i prostor Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ budući da je isti osnovan 1960-ih, a prvi prostorno planski dokument koji se spominje za to područje je iz 1973. godine. Postojanje prostorno planske dokumentacije, koja bi prikazala namjenu vojnog poligona prije njegova osnutka, znatno bi pomoglo u planiranju višenamjenskog korištenja istog budući da bi tad imali podatke o njegovoj prethodnoj namjeni i sadržaju.

Nedostatne informacije o sadržaju koji se nalazi unutar Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“, osim onog što je dobiveno analizom prostorno planske dokumentacije grada Slunja, dodatno otežava modeliranje procesa integracije. Ako bi podatci o sadržaju te opsegu i načinu korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ bili dostupni javnosti, značajno bi utjecali na oblikovanje modela te omogućili prikazivanje i smještanje odgovarajućeg načina korištenja pojedinog sadržaja koji bi bio dostupan zainteresiranoj javnosti.

Za svaki model integracije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ u Grad Slunj ilustrirane su mogućnosti primjene na ortofoto snimci iz zraka te je predložen način prikazivanja višenamjenskog korištenja u prostorno planskoj dokumentaciji.

8. LITERATURA I IZVORI

LITERATURA

1. Kardov, K. (2015) *Vojni prostori u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
2. Clark, C. i Brebbia, C.A. (2012) *Defence sites Heritage and Future*. Portsmouth, UK: WIT Press
3. Bagen, S. I Celia, C. (2018) *Sustainable Regeneration of Former Military Sites*. New York: Routledge
4. European Commision (2019) *Brownfield redevelopment in the EU*. Brussels, Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/brownfield_conference_report_0.pdf (Pristupljeno: 23.09.2022.)
5. URBACT (2016) *MAPS/baseline study – Military Asset as Public spaces*. Dostupno na: https://urbact.eu/sites/default/files/maps_baseline_study.pdf (Pristupljeno: 23.09.2022.)
6. Urbanistički institut Hrvatske (2003) *Studija ciljanog sadržaja za vojno vježbalište “Eugen Kvaternik” Slunj – sažetak za javni uvid*. Zagreb: MORH. Dostupno na: <https://www.morh.hr/wp-content/uploads/2017/01/studija.pdf> (Pristupljeno: 23.09.2022.)
7. Australian Government Department of Defence. *Welcome to the Puckapunyal Military Area*. Dostupno na: https://www.dha.gov.au/docs/default-source/defence-member/puckapunyal-base-induction-brief.pdf?sfvrsn=22c96bc1_2 (Pristupljeno: 23.09.2022.)
8. *Military training on Dartmoor*. Dostupno na: <https://www.dartmoor.gov.uk/living-and-working/access-and-land-management/military-on-dartmoor> (Pristupljeno: 23.09.2022.)
9. Irish Defence Forces. *Glen of Imaal*. Dostupno na: <https://www.military.ie/en/public-information/glen-of-imaal-walking-route-closures/> (Pristupljeno: 23.09.2022.)
10. The Military and Dartmoor Information for Walkers and Riders, dostupno na https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/422666/9-03-269_Dartmoor_Walks_Rides_Booklet_Web_Version.pdf (Pristupljeno 23.09.2022.)
11. Deklaracija u Davosu, (2018) Davos, Švicarska, Dostupno na https://www.arhitekti-hka.hr/files/file/vijesti/2018/Deklaracija%20u%20Davosu%202018._za%20web.pdf (Pristupljeno 10.11.2022.)
12. Toledska deklaracija, (2010) Toledo, Dostupno na: https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Prostorno/TeritorijalnaKohezija//Deklaracija_Toledo.pdf (Pristupljeno 10.11.2022.)

13. Leipziška povelja o održivim europskim gradovima (2007), Leipzig, Dostupno na https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Prostorno/TeritorijalnaKohezija//Leipziska_Povelja.pdf (Pristupljeno 10.11.2022.)

14. NEB, Europska komisija, Dostupno na <https://culture.ec.europa.eu/hr/node/1181> (Pristupljeno 10.11.2022.)

PROSTORNO PLANSKA DOKUMENTACIJA I IZVJEŠĆA

10. Prostorni plan Karlovačke županije VI. izmjene i dopune (GKŽ 57c/22)

11. Prostorni plan Općine Slunj 1983. godine

12. Prostorni plan (bivše) Općine Slunj 1998. godine

13. Prostorni plan Grada Slunja 2006. godine

14. Izmjene i dopune Prostornog plana uređenja Grada Slunja 2012. godine

15. II. Izmjene i dopune Prostornog plana Grada Slunja (SGGS 08/20)

17. Program prostornog uređenja Republike Hrvatske, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja, Zagreb 1999.

18. Izmjene i dopune Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske, Ministarstvo prostornog uređenja i graditeljstva, Zagreb 2013.

19. Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske (NN 153/13 i 65/17)

PRAVNI IZVORI

20. Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19)

21. Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18, 14/19, 127/19)

22. Uredba o određivanju građevina, drugih zahvata u prostoru i površina državnog i područnog (regionalnog) značaja (NN 153/13)

18. Pravilnik o načinu osiguranja vojnih lokacija i građevina posebno važnih za obranu (NN 28/14)

IZVOR SLIKA

Slika 1. https://www.culturalheritageonline.com/location-4696_Forte-Marghera---Virtual-Tour-360°.php

Slika 2. URBACT (2016) *MAPS/baseline study – Military Asset as Public spaces*. Dostupno na: https://urbact.eu/sites/default/files/maps_baseline_study.pdf 19 str

Slika 3. URBACT (2016) *MAPS/baseline study – Military Asset as Public spaces*. Dostupno na: https://urbact.eu/sites/default/files/maps_baseline_study.pdf 19 str

Slika 4. Forte Marghera Present and Future, European Union, Interreg: 18 str

Slika 5. URBACT (2016) *MAPS/baseline study – Military Asset as Public spaces*. Dostupno na: https://urbact.eu/sites/default/files/maps_baseline_study.pdf 23 str

Slika 6. URBACT (2016) *MAPS/baseline study – Military Asset as Public spaces*. Dostupno na: https://urbact.eu/sites/default/files/maps_baseline_study.pdf 28 str

Slika 7. <http://www.komarom.hu/map/vagottak/komaromterkep.jpg>

Slika 8. Australian Government Department of Defence. *Welcome to the Puckapunyal Military Area*. Dostupno na: https://www.dha.gov.au/docs/default-source/defence-member/puckapunyal-base-induction-brief.pdf?sfvrsn=22c96bc1_2

Slika 9. Australian Government Department of Defence. *Welcome to the Puckapunyal Military Area*. Dostupno na: https://www.dha.gov.au/docs/default-source/defence-member/puckapunyal-base-induction-brief.pdf?sfvrsn=22c96bc1_2

Slika 10. <https://www.mitchellshire.vic.gov.au/our-region/discovermitchell/visit-our-towns/puckapunyal#points-of-interest>

Slika 11. Puckapunyal Military Area High Voltage Upgrade, Canberra, Australian Capital Territory February 2016: 22 str

Slika 12. <https://www.twoblondeswalking.com/dartmoor-army-firing-times-b2/>

Slika 13. <https://www.gov.uk/government/publications/dartmoor-firing-programme>

Slika 14. The Military and Dartmoor Information for Walkers and Riders, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/422666/9-03-269_Dartmoor_Walks_Rides_Booklet_Web_Version.pdf

Slika 15. <https://www.dartmoor.gov.uk/about-us/how-we-work/open-data/our-land-and-property>

Slika 16. <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/93/Peaklug.jpg>

Slika 17. <https://www.military.ie/en/public-information/glen-of-imaal-walking-route-closures/>

- Slika 18. <https://slunj-rastoke.hr/povijest-starog-grada/>, 18.12.20220.
- Slika 19. Kardov, K. (2015) *Vojni prostori u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
- Slika 20. Prostorni Plan Općine Slunj iz 1983.godine
- Slika 21. Prostorni Plan Općine Slunj iz 1983.godine
- Slika 22. Prostorni Plan (bivše) Općine Slunj iz 1998.godine
- Slika 23. Prostorni Plan (bivše) Općine Slunj iz 1998.godine
- Slika 24. Konačni prijedlog Prostornog plana uređenja Grada Slunja iz 2006. godine
- Slika 25. Prostorni plan uređenja Grada Slunja iz 2006. godine
- Slika 26. VI. ID PPKŽ (GKŽ 57c/22)
- Slika 27. Vlastita slika
- Slika 28. Vlastita slika
- Slika 29. Prostorni plan Grada Slunja, II. Izmjene i dopune https://www.zavod-kazup.hr/_media/ppug-ii-iid-sl-1.pdf
- Slika 30. Prostorni plan Grada Slunja, II. Izmjene i dopune https://www.zavod-kazup.hr/_media/ppug-ii-iid-sl-2.1.pdf
- Slika 31. Prostorni plan Grada Slunja, II. Izmjene i dopune https://www.zavod-kazup.hr/_media/ppug-ii-iid-sl-2.2.pdf
- Slika 32. Prostorni plan Grada Slunja, II. Izmjene i dopune https://www.zavod-kazup.hr/_media/ppug-ii-iid-sl-2.3.pdf
- Slika 33. Prostorni plan Grada Slunja, II. Izmjene i dopune https://www.zavod-kazup.hr/_media/ppug-ii-iid-sl-3.1.pdf
- Slika 34. Prostorni plan Grada Slunja, II. Izmjene i dopune https://www.zavod-kazup.hr/_media/ppug-ii-iid-sl-3.2.pdf
- Slika 35. Prostorni plan Grada Slunja, II. Izmjene i dopune https://www.zavod-kazup.hr/_media/ppug-ii-iid-sl-3.3.pdf
- Slika 36. – 45. Vlastita ilustracija

IZVOR TABLICA

Tablica 1.-5 djelo su autora istraživačkog rada

Tablica 6. Kadrov, K. (2015), *Vojni prostori u Hrvatskoj*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada

Tablica 7.-10. djelo su autora istraživačkog rada

POPIS SLIKA

<i>Slika 1. Forte Marghera</i>	<i>12</i>
<i>Slika 2. Festival „Scarpe rotte“ unutar Forte Marghere</i>	<i>13</i>
<i>Slika 3. Povremeno korištenje povijesnih građevina</i>	<i>13</i>
<i>Slika 4. Prostorno planiranje površine Forte Marghere</i>	<i>15</i>
<i>Slika 5. Utvrda Monoštor</i>	<i>16</i>
<i>Slika 6. Korištenje utvrde Monoštor nakon revitelizacije.....</i>	<i>17</i>
<i>Slika 7. Utvrda Monoštor – prikaz na planu grada</i>	<i>18</i>
<i>Slika 8. Puckapunyal vojni poligon</i>	<i>21</i>
<i>Slika 9. Tlocrt sadržaja Puckapunyal vojnog poligona dostupnog za posjetitelje.....</i>	<i>22</i>
<i>Slika 10. Muzej unutar vojnog poligona Puckapunyal</i>	<i>22</i>
<i>Slika 11. Tlocrtni prikaz rasporeda i vrsta građevina u Puckapunyal vojnom poligonu.....</i>	<i>23</i>
<i>Slika 12. Vojni poligon Dartmoor</i>	<i>24</i>
<i>Slika 13. Objava na Internet stranici sa danima sigurnog pristupa vojnom poligonu</i>	<i>25</i>
<i>Slika 14. Održavanje „Ten tore“ događaja za mlade.....</i>	<i>26</i>
<i>Slika 15. Isječci iz geoinformacijskog sustava Dartmoora u različitim mjerilima</i>	<i>27</i>
<i>Slika 16. Istočna granica Glen of Imaal vojnog poligona</i>	<i>28</i>
<i>Slika 17. Područje obuhvata vojnog poligona Glen of Imaal.....</i>	<i>29</i>
<i>Slika 18. Stari Grad Slunj.....</i>	<i>33</i>
<i>Slika 19. Obuhvat Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ u Karlovačkoj županiji</i>	<i>35</i>
<i>Slika 20. Naslovna stranica Prostornog Plana Općine Slunj iz 1983. godine.....</i>	<i>38</i>
<i>Slika 21. Izvod iz grafičkog dijela Prostornog plana Općine Slunj iz 1983. godine.....</i>	<i>39</i>
<i>Slika 22. Odluka o donošenju Prostornog plana bivše Općine Slunj</i>	<i>40</i>
<i>Slika 23. Katastarske čestice građevinskog područja.....</i>	<i>41</i>
<i>Slika 24. Obveza izrade PPPPO za vojni poligon iz konačnog prijedloga Prostornog plana uređenja Grada Slunja</i>	<i>42</i>
<i>Slika 25. Odredba o obvezi izrade prostornih planova iz usvojenog Prostornog plana uređenja Grada Slunja</i>	<i>43</i>
<i>Slika 26. Kartografski prikaz korištenja i namjene iz Prostornog plana Karlovačke županije</i>	<i>44</i>
<i>Slika 27. Zahtjev za pristup informacijama Slika 28. Odgovor Ministarstva obrane RH.....</i>	<i>46</i>
<i>Slika 29. Izvod iz Prostornog plana uređenja Grada Slunja - „List 1. Korištenje i namjena“</i>	<i>47</i>
<i>Slika 30. Izvod iz prostorno planske dokumentacije - „List 2.1. Infrastrukturni sustav – promet, pošta, elektorničke komunikacije“ iz PPUG Slunj</i>	<i>48</i>
<i>Slika 31. Izvod iz prostorno planske dokumentacije - „List 2.2. Infrastrukturni sustav – energetski sustav“ iz PPUG Slunj.....</i>	<i>49</i>

<i>Slika 32. Izvod iz prostorno planske dokumentacije - „List 2.3. Infrastrukturni sustavi – vodnogospodarski sustav, obrada, skladištenje i odlaganje otpada“ iz PPUG Slunj</i>	<i>50</i>
<i>Slika 33. Izvod iz prostorno planske dokumentacije - „List 3.1. Uvjeti korištenja i zaštite prostora – područja posebnih uvjeta korištenja“ iz PPUG Slunj.....</i>	<i>51</i>
<i>Slika 34. Izvod iz prostorno planske dokumentacije - „List 3.2. Uvjeti korištenja i zaštite prostora – područja primjene posebnih ograničenja u korištenju“ iz PPUG</i>	<i>52</i>
<i>Slika 35. Izvod iz prostorno planske dokumentacije - „List 3.3. Uvjeti korištenja i zaštite prostora – područje primjene posebnih mjera uređenja i zaštite“ iz PPUG Slunj</i>	<i>53</i>
<i>Slika 36. Komparacija analiziranih primjera vojnih sklopova.....</i>	<i>56</i>
<i>Slika 37. Planiranje namjene površina dijela područja vojnog poligona dostupno civilnim posjetiteljima prema Modelu 1.....</i>	<i>59</i>
<i>Slika 38. Planiranje namjene površine cjelokupnog područja vojnog poligona prema Modelu 2</i>	<i>60</i>
<i>Slika 39. Planiranje urbanih pješačkih koridora do točaka interesa prema Modelu 3</i>	<i>61</i>
<i>Slika 40. Prostorno planiranje višenamjenskog korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 1... 64</i>	
<i>Slika 41. Ilustracija moguće primjene integracije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 1</i>	<i>64</i>
<i>Slika 42. Prostorno planiranje višenamjenskog korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 2... 66</i>	
<i>Slika 43. Ilustracija moguće primjene integracije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 2</i>	<i>67</i>
<i>Slika 44. Prostorno planiranje višenamjenskog korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 3... 68</i>	
<i>Slika 45. Ilustracija moguće primjene integracije Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ prema Modelu 3</i>	<i>69</i>

POPIS TABLICA

<i>Tablica 1. Postavljena problemska pitanja</i>	<i>1</i>
<i>Tablica 2. Mogućnosti primjene smjernica iz strateških dokumenata u model integracije vojnog poligona i grada....</i>	<i>6</i>
<i>Tablica 3. Prepoznati ključni koraci i dionici za integraciju revitaliziranog vojnog sklopa u prostor grada.....</i>	<i>19</i>
<i>Tablica 4. Čimbenici bitni za proces integracije aktivnog vojnog sklopa u prostor grada</i>	<i>30</i>
<i>Tablica 5. Implementacija EU paradigmi u primjerima dobre prakse.....</i>	<i>31</i>
<i>Tablica 6. Migracija stanovnika u naseljima na području vojnog poligona</i>	<i>36</i>
<i>Tablica 7. Utjecaj intenziteta korištenja Vojnog poligona „Eugen Kvaternik“ na Slunj.....</i>	<i>37</i>
<i>Tablica 8. Implementacije smjernica EU povelja u vojnim sklopovima</i>	<i>54</i>
<i>Tablica 9. Komparacija modela integracija vojnih poligona u grad</i>	<i>62</i>

ŽIVOTOPIS

Rođena 9. ožujka 1993. godine u Munchenu. Odrasla u Slunju gdje završava osnovnoškolsko obrazovanje. Školovanje nastavlja u Graditeljskoj tehničkoj školi u Zagrebu, smjer arhitektonski tehničar, te nakon toga na Građevinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Završetkom fakulteta zapošljava se u Karlovačkoj županiji na mjestu samostalnog upravnog referenta te potom na mjestu više stručne suradnice za prostorno planiranje i procjenu vrijednosti nekretnina. Ponosna mama blizanki Laure i Sare.

IZJAVA O AUTORSTVU

Ja, Martina Korak, izjavljujem da sam autorica specijalističkog rada pod naslovom „Modeli integracija vojnih sklopova u gradove: Mogućnosti višenamjenskog korištenja Vojnog poligona 'Eugen Kvaternik'“.

Potpisom jamčim:

- da je predloženi rad isključivo rezultat mog vlastitog istraživačkog rada
- da su radovi i mišljenja drugih autora/ica koje koristim jasno navedeni i označeni u tekstu te su u popisu literature.

U Zagrebu _____

Potpis autorice _____